

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

KLAVDIJA MIRTIC

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

POLITIKA RAZVOJA PODEŽELJA V EU

Ljubljana, september 2009

KLAVDIJA MIRTIC

IZJAVA

Študent/ka **Klavdija Mirtič** izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom **mag. Sonje Šlander Wostner**, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 2. 9. 2009

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 POLITIKA RAZVOJA PODEŽELJA.....	2
1.1 CILJI POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA IN NJIHOVA KOMPLEKSNOST	2
1.2 RAZLIČNI POGLEDI NA VLOGO POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA.....	3
2 ČEMU SKUPNA EVROPSKA POLITIKA RAZVOJA PODEŽELJA	4
2.1 ZAKONODAJNI OKVIR EVROPSKE POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA	4
2.2 STANJE EVROPSKEGA PODEŽELJE IN NJEGOVI IZZIVI.....	5
3 UKREPI SKUPNE POLITIKE EU ZA RAZVOJ PODEŽELJA V OBDOBJU 2007–2013	6
3.1 PREDHODNI PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA 2000–2006	6
3.2 STRATEŠKE SMERNICE IN DOLOČITEV PREDNOSTNIH NALOG SKUPNOSTI ZA RAZVOJ PODEŽELJA V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2007–2013	7
3.2.1 Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja	8
3.2.2 Izboljšanje okolja in podeželja	9
3.2.3 Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva.....	10
3.2.4 Gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo	11
3.3 FINANCIRANJE PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007-2013	11
3.4 SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE IZVAJANA PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013	13
4 STRATEŠKI NAČRT SLOVENIJE ZA RAZVOJ PODEŽELJA 2007–2013.....	15
4.1 ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA PODEŽELJA.....	15
4.2 NACIONALNA STRATEGIJA PO OSEH	17
5.2.1 Os 1 – konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva	17
5.2.2 Os 2 – ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja	19
4.2.3 Os 3 – izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije	19
5.2.4 Os 4 – krepitev lokalnih razvojnih pobud (leader)	20
5 ANALIZA SLOVENSKEGA IN EVROPSKEGA PROGRAMA POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013.....	21
SKLEP	24
LITERATURA IN VIRI.....	27

KAZALO SLIK

SLIKA 1: SOODVISNOST IN POVEZANOST MED ŠTIRIMI VRSTAMI KAPITALA IN RAZVOJEM PODEŽELJA	3
SLIKA 2: HIERARHIJA PROGAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013	8
SLIKA 3: DELEŽI RAZDELITVE PODPORE SKUPNOSTI ZA RAZVOJ PODEŽELJA PO DRŽAVAH ČLANICAH – PRORAČUNSKO OBDOBJE 2007-2013	13
SLIKA 4: RAZDELITEV SREDSTEV IZ EKS RP PO OSEH (POVPREČJE DRŽAV ČLANIC PO OSEH)	21

KAZALO TABEL

TABELA 1: SKUPNI PRORAČUN IN DELEŽ DENARNE PODPORE EU V SLOVENSKEM PROGRAMU RAZVOJA PODEŽELJA V OBDOBJU 2007–2013	17
TABELA 2: PRIMERJAVA RAZDELITVE SREDSTEV ZA RAZVOJ PODEŽELJA MED POVPREČJEM EU IN SLOVENIJO	23
TABELA 3: SLOVENSKI NACIONALNI PRORAČUN RAZVOJA PODEŽELJA PO PODROČJIH DEJAVNOSTI ZA OBDOBJE 2007–2013	23

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: ZNESKI IN STOPNJE PODPORE S EVROPSKEGA SKLADA ZA RAZVOJ PODEŽELJA	2
PRILOGA 2 : VREDNOSTNO IZRAŽENA RAZDELITEV PODPORE SKUPNOSTI ZA RAZVOJ PODEŽELJA PO DRŽAVAH ČLANICAH - PRORAČUNSKO OBDOBJE 2007 – 2013	5
PRILOGA 3: VREDNOTENJE PROGRAMOV RAZVOJA PODEŽELJA	6
PRILOGA 4: STATISTIČNE REGIJE SLOVENIJE IN RURALO – URBANA TIPOLOGIJA PO OECD.....	7
PRILOGA 5: SLOVENSKI REGIONALNI BDP LETA 2005.....	8
PRILOGA 6: DELEŽ POSAMEZNIH AKTIVNOSTI PO GLAVNIH OSEH EVROPSKEGA PROGRAMA PRP 2007 – 2013	9
PRILOGA 7: RAZDELITEV NACIONALNIH EKS RP SREDSTEV PO GLAVNIH OSEH PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA V PRORAČUNSKEM OBDOBJU 2007 - 2013	13

UVOD

Podeželje zajema 91 % Evropske unije (v nadaljevanju: EU), zato je razvitost teh območij velikega pomena za razvoj celotne Skupnosti. Prav tako je razvoj podeželja pomemben za Slovenijo, saj ta območja pokrivajo kar 77 % slovenskega ozemlja. Zaradi neugodne reliefne sestave pa se naše podeželsko prebivalstvo sooča še z dodatnimi težavami.

Članstvo Slovenije v EU predstavlja veliko priložnost za slovensko podeželje, da izkoristi sredstva EU za svoj razvoj in hkrati ponudi Evropi svoje bogastvo.

Politika razvoja podeželja je drugi steber kmetijske politike EU. Ta pa je od vsega začetka njena osrednja skupna politika. Skupna politika določa zahteve za celotno Skupnost in z uporabo podobnih ukrepov rešuje težave. Kljub skupni politiki pa je še vedno velika odgovornost na državah članicah.

Kmetijsko politiko EU lahko razdelimo na dva dela. Prvi del predstavlja njeno usmerjenost samo v pridobivanje kmetijskih pridelkov, drugi del pa predstavlja ukrepe, povezane z razvojem podeželja. Ti ne obsegajo samo skrbi za razvoj kmetijske dejavnosti, ampak poudarjajo tudi pozitivne učinke pri reševanju socialnoekonomskih problemov, specifičnih za podeželje z nekmetijskimi dejavnostmi.

K povečanju pomembnosti drugega dela se osredinja tudi Evropski program politike razvoja podeželja 2007–2013. Program si za pomemben cilj postavlja diverzifikacijo podeželja, ki je ena izmed 4 glavnih smernic. V tej smeri so države članice, med katerimi je tudi Slovenija, sestavljale svoje nacionalne strategije razvoja podeželja. Vendar pa se postavlja vprašanje, kako se teh smernic dejansko držijo, saj program dopušča še veliko moč posameznim državam pri izdelavi lastnih nacionalnih programov razvoja podeželja.

Zato sem si za cilj diplomske naloge zastavila nalogo, poiskati odgovor na vprašanje, kakšni so dejansko programi članic EU (predvsem Slovenije) in katere so njihove prioritete. Zanimalo me je, ali je dovolj poudarka tudi na diverzifikaciji oz. nekmetijskemu razvoju podeželja.

Diplomska naloga je sestavljena iz treh delov. V prvem delu sta predstavljeni pomembnost politike razvoja podeželja in pomembnost le-te za celoten EU. Temu delu sledita predstavitev evropskih smernic razvoja podeželja in predstavitev Slovenskega nacionalnega programa razvoja podeželja 2007–2013. Na koncu pa je predstavljena analiza izvajanja programa politike razvoja podeželja v članicah Skupnosti, in sicer s poudarkom na Sloveniji.

1 POLITIKA RAZVOJA PODEŽELJA

V tem poglavju so predstavljeni cilji, kompleksnost in pogledi na razvoja podeželja. Cilji se vseskozi spreminjajo in so posledica delovanja štirih vrst kapitala, ki določajo pojem podeželja in okvire politike razvoja podeželja (v nadaljevanju: PRP).

1.1 CILJI POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA IN NJIHOVA KOMPLEKSNOŠT

Podeželska območja bi morala v prihodnosti odigrati novo, večjo vlogo kot do pred kratkim, ko se je pojem podeželje navadno vedno povezoval s pojmom kmetijstvo (Sotte, 2003, str. 75). Izzive kmetijstva v razvoju podeželja lahko v grobem razdelimo na dve skupini. V prvi skupini je kmetijstvo najprej opredeljeno kot gospodarska dejavnost, katere uspešnost je odvisna od njene ekonomske učinkovitosti. Pri tem mora biti dovzetno do zahtev trga, ki poleg cenovne konkurenčnosti postavlja tudi zahtevne kriterije na področju varnosti in kakovosti živil. Druga skupina izzivov kmetijstva pa je gledanje javnosti na politiko kmetijstva. Javnost pričakuje kakovostno upravljanje s prostorom in z naravnimi viri v družbeno zaželenem obsegu (Erjavec et al., 2003, str. 100).

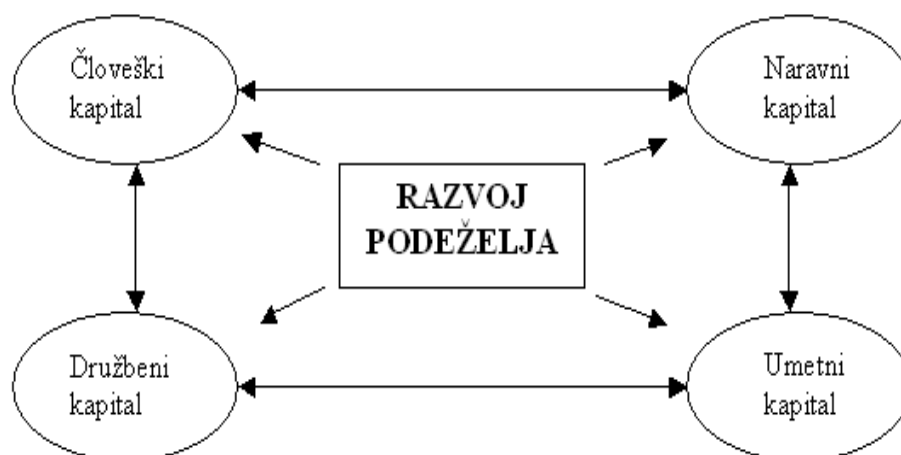
Politike razvoja podeželja imajo navadno različne cilje. Ti se spreminjajo zaradi različnih udeležencev, skupin pritiskov, interesov, regij, državne uprave; zahtevajo ustrezne posege oziroma ukrepe v določenem trenutku (Mantino, 2003, str. 1). Tako so na primer izboljšave v transportnem in komunikacijskem sistemu omogočile, da se podeželsko okolje hitreje razvija. Eden izmed pokazateljev tovrstnega razvoja je porast števila novozgrajenih stanovanjskih objektov, predvsem v bližini večjih mest, v krajih, bogatih z naravnimi znamenitostmi, in na obalnih območjih (Sotee, 2003, str. 75–76).

Razvoj podeželja je koncept, ki ima različne pomene. V EU obstajata dve glavni sestavini razvoja podeželja:

- sektorska funkcija, ki se nanaša samo na kmetijski sektor;
- teritorialna funkcija, ki se nanaša na kmečko prebivalstvo in nekmetijsko dejavnost.

Ti sestavini sta vedno prisotni v politiki razvoja podeželja. Za novo razvojno politiko sta torej pomembni obe sestavini (Mantino, 2003, str. 1).

Slika 1: Soodvisnost in povezanost med štirimi vrstami kapitala in razvojem podeželja

Vir: Sotte, *An evolutionary approach to rural development, some lessons for policymaker*, 2003, str. 77.

Podeželje je kompleksen in raznovrsten pojem, ki zahteva upoštevanje vseh sektorjev, vseh štirih vrst kapitala. Njegova ohranitev in ovrednotenje postajata glavna cilja politik razvoja podeželja. Slika 1 prikazuje soodvisnost in povezanost med štirimi vrstami kapitala in razvojem podeželja (Sotee, 2003, str. 77):

- *naravni kapital* je sestavljen iz naravnih virov, biološke raznovrstnosti, iz plodnosti ipd.;
- *družbeni kapital* je sestavljen iz formalnih in neformalnih ustanov, norm in običajev, pravic, kulturne dediščine ipd.;
- *človeški kapital* je sestavljen iz znanja, izkušenj, podjetniških sposobnosti, pričakovanj, družbenega položaja, starosti ipd.;
- *umetni kapital* je sestavljen iz mehanizacije, ravni in porazdelitve dohodka, iz infrastrukture ipd.

1.2 RAZLIČNI POGLEDI NA VLOGO POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA

Obstajajo trije različni pogledi na vlogo politike razvoja podeželja (Mantino, 2003, str. 2):

- sektorski pogled;
- marginalistični pogled;
- teritorialni pogled.

Ti trije okviri so vedno prisotni v sklopu politike EU in vsake nacionalne politike. V sektorskem pogledu naj bi bila glavna cilja PRP kmetijski predelovalni sektor in sektor kmetijske predelovalne industrije. Glavna orodja ukrepov sektorskega pogleda so t. i. »klasične« strukturne politike (naslovljene na kmetije in kmetijskopredelovalne obrate). V preteklosti so bile »klasične« strukturne politike najpomembnejše. Velikost pomoči kmetom prek subvencij je bila v pozitivnem sorazmerju s pridelavo kmetijskih proizvodov oz. z obdelovanjem kmetijskih zemljišč. Vendar so različne reforme spremenile PRP. Danes je v

ospredju marginalistični pogled, kateremu se posveča največja pozornost in posledično tudi največji delež proračuna PRP. Marginalistični pogled poleg kmetijskega sektorja in kmetijskopredelovalne industrije zajema tudi vse dejavnosti, povezane s kmetijstvom na podeželju ter deli podeželskega območja na ravninska in gorska. Glavna orodja so »klasične« strukturne politike in neposredna plačila za ohranjanje števila prebivalstva na demografsko ogroženih območjih ter varovanje okolja. Teritorialni pogled pa temelji na določitvi natančno opredeljenih območij na t. i. subregionalni ravni, ki imajo značilnosti kmetijskih območij. Orodja ukrepov so »klasična« v okviru skupne kmetijske politike, orodja PRP in iniciative lokalnih skupnosti. Pogled vključuje komponente sektorskega in marginalističnega pogleda, le da se orodja osredinjajo na krajevno območje. Dandanes teritorialni pogled pridobiva na veljavi, vendar je kljub temu deležen najmanjšega deleža proračuna PRP (Mantino, 2003, str. 2).

2 ČEMU SKUPNA EVROPSKA POLITIKA RAZVOJA PODEŽELJA

Evropsko podeželje se sooča z najrazličnejšimi izzivi. Ti niso omejeni le na ozemlje ene države temveč se razširjajo tudi na ostale države članice EU. Prav zaradi tega EU svoje delovanje usmerja v skupen PRP. Skupen PRP ima določene zakonodaje okvire med katerimi ima največji vpliv reforma Skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SKP) iz leta 2003.

2.1 ZAKONODAJNI OKVIR EVROPSKE POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA

Skupen PRP ima tudi svoja načela in pravila, na katerih se gradi politika izboljšanja podeželskega območja. Zakonodaja PRP izhaja iz Lizbonske strategije, v kateri pomembno vlogo igra Skupna kmetijska politika (v nadaljevanju: SKP). Lizbonska strategija predstavlja dolgoročno strategijo z glavnim strateškim ciljem, tj. pripeljati EU do najkonkurenčnejšega gospodarstva na svetu. Cilji so trajnostni razvoj, vlaganje v raziskave in razvoj, uravnotežena gospodarska rast, stabilne cene, prilagoditve trga dela, socialni napredek, varovanje okolja, kot že rečeno, pa je pomemben tudi SKP (Kaj je Lizbonska strategija, 2009). Reforma SKP iz leta 2003, ki je vključena v lizbonsko strategijo, je bila osnovana na zasedanju Evropskega sveta v Göteborgu leta 2001. Na tem zasedanju se je Svet osredinil na trajnostni razvoj, širitev EU, gospodarsko rast in na strukturne reforme. Ti okviri zavzemajo tudi SKP in PRP. Načela opredeljujejo neodvisno povezavo med količino proizvodnje in subvencijami. Subvencije se ne povečujejo z večjo proizvodnjo, ampak z večjo usmerjenostjo v varovanje okolja in ekološko pridelavo kmetijskih pridelkov. Nasprotna povezava produkcije in subvencij pa povečuje tržno usmerjenost kmetov. Vendar je zaradi zagotovitve obdelave kmetijskih površin mogoča tudi povezava količine proizvodnje s subvencijo, a le ob izpolnjevanju posebnih pogojev. Spremembe so tudi pri financiranju velikih kmetij, kjer ne gre več za neposredne subvencije, ampak se denar razporeja prek programa PRP. Naloga kmetijstva ni le

produkcija hrane, ampak tudi ohranitev in razvijanje podeželja kot življenjskega, delovnega in turističnega prostora.

Zakonodajni akti opredeljujejo veljavo do leta 2013. Torej je na podlagi teh zakonov izdelan tudi zdajšnji program PRP, ki je zasnovan na Uredbi ES 1698/2005 (The CAP reform and the Lisbon Strategy, 2009).

2.2 STANJE EVROPSKEGA PODEŽELJE IN NJEGOVI IZZIVI

Podeželje je pomemben del okolja EU. Podeželska območja pokrivajo več kot 91 % ozemlja EU; na njih živi več kot 56 % prebivalcev EU (Rural development policy, 2009). Kombinirani kmetijski in živilski sektor predstavljata pomemben del gospodarstva EU in ponujata 15 milijonov delovnih mest (8,3 % vseh delovnih mest) in 4,4 % BDP. Gozdarstvo prinaša 350 milijard € prometa in zaposluje 3,4 milijona ljudi. Vendar pa je na tem področju še veliko neizkoriščenega, saj se trenutno izkorišča le 60 % letne gozdne rasti (Sklep ES 2006/144, str. 22).

Veliko podeželskih območij se srečuje z velikimi izzivi. Tako kmetijstvo zavzema le 2 % celotnega BDP EU. Poleg tega pa zaposluje 5,7 % vseh delovno aktivnih prebivalcev EU (ESPON Report III, str. 47). Na splošno je povprečni dohodek na prebivalca nižji na podeželju kot v mestih, manj je znanja in veščin, tudi storitveni sektor je manj razvit (Rural development policy, 2009).

Pojavlja se depopulacija, predvsem v majhnih mestih in na podeželskih območjih. Razlogov za to je več: premalo otrok, preveč starih ljudi in preveč mladih ljudi zapušča podeželska območja. Ta depopulacija pa ima negativne posledice tudi na okolje, kot je na primer povečana nevarnost požara v gozdu.

Na drugi strani se kmetijska območja spreminjajo iz svoje prvotne funkcije, proizvodnje kmetijskih izdelkov, v lokacije kjer pomembno vlogo igra storitveni sektor, vključno s turizmom in z rekreacijo. Pomembno je tudi dejstvo o deurbanizaciji. Stoletje nazaj so se ljudje preseljevali s podeželskega okolja v mesta. Danes pa gre za nasproten proces. Na določenih območjih Evrope ljudje odhajajo iz velikih mest in se preseljujejo na podeželje. V Veliki Britaniji se tako tedensko preseli 1.700 ljudi iz mest na podeželje. Prav tako se povečuje prebivalstvo na francoskem podeželju. Pomembne smernice predstavlja tudi preseljevanje mestnega prebivalstva na obrobje mest, predvsem mladih družin, kar vodi k večanju mest, a hkrati tudi na k povečanju prebivalstva na podeželskem območju. Vzroka za ta pojav sta boljša infrastruktura in tehnologija, ki omogoča lažjo vsakodnevno vožnjo na delovno mesto v središče mest. Nova telekomunikacijska tehnologija omogoča lažje življenje zunaj mestnega jedra (ESPON Report III, str. 48–54).

Ob ustrezni infrastrukturi in razumevanju različnih ekonomskih pogojev je podeželje privlačen kraj za življenje in delo. Vendar pa se evropsko podeželje spopada z najrazličnejšimi težavami, ki pa so izziv PRP EU. Podobnost izzivov v različnih članicah EU pripelje do dejstva, da je smiselno načrtovati skupen PRP. Lahko bi se tudi vsaka država posamezno spoprijela z izzivi svojega podeželja. Vendar pa tak sistem v praksi ne bi dobro deloval, saj veliko pomembnih točk PRP presega nacionalne meje in posledično vpliva tudi na druge države Skupnosti. Onesnaženje je dober primer širjenja negativnih učinkov iz ene v drugo državo. Skupen PRP to težavo rešuje s postavljanjem standardov, ki veljajo za celoten EU. Prav zaradi tega ima EU dejavno politiko razvoja podeželja, ker z njo lažje dosega pomembne cilje za evropsko podeželje in ljudi, ki tam živijo in delajo. Kljub vsemu se vseeno namenja veliko pristojnosti posameznim državam članicam in regijam.

3 UKREPI SKUPNE POLITIKE EU ZA RAZVOJ PODEŽELJA V OBDOBJU 2007–2013

V zdajšnjem času je proračun EU opredeljen za obdobje 2007–2013. Prav tako je na podlagi zakonodaje za to obdobje izdelan evropski program PRP, ki opredeljuje smernice, financiranje in tudi nadzor izvajanja programa. Program je nastal na podlagi izboljšane predhodnega programa PRP, ki je bil v veljavi od leta 2000 do leta 2006.

Tako je v tekočem proračunskem obdobju velik delež proračuna namenjen SKP, in sicer znaša kar 34,9 %. Kljub velikemu deležu pa je znesek za polovico manjši, kot je bil pred štiridesetimi leti. Vzroki za ta prihranek so stroški zaradi izboljšane SKP in prenos nekaterih kmetijskih izdatkov na PRP. Le-ta v istem proračunskem obdobju obsega 9,7 % proračuna EU (Skupna kmetijska politika, 2009).

3.1 PREDHODNI PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA 2000–2006

Bistven napredek pri oblikovanju enotnejšega in preglednejšega pristopa razvoja podeželja je bil dosežen v prejšnjem programskem obdobju evropskega proračuna (2000–2006). Podan je bil enoten zakonski in izvedbeni okvir ukrepov. Politika razvoja podeželja je dobila priznan status t. i. »drugega stebra SKP« (DAES 2006, str. 56–57). Vendar ta ureditev ni uspela v celoti zadovoljiti zahteve po preglednosti sistemov načrtovanja, fleksibilnosti pri izbiri najustreznejših ukrepov, izbiranju finančnih virov in po preprostosti administrativnih postopkov. Največjo težavo v praksi je predstavljal sistem financiranja, ki je iz različnih virov zahteval različne programe financiranja. Poleg tega pa tudi ni ustrezno opredeljeval, kako naj financiranje poteka na evropski in kako na nacionalni ravni. Naslednja težava se kaže v tem, da se je pojavljal izrazito visok delež transferjev v okolijska in krajinska plačila kmetijstvu v najbogatejših državah članicah (Avstrija, Finska, Luksemburg, Velika Britanija, Danska). Nekatere države so torej očitno okolijska in krajinska plačila vsaj deloma uporabljala tudi za

izravnavo svoje javnoplčilne bilance s proračunom EU. V programskem obdobju 2000–2006 pa sta se kot naslednji težavi pojavljali nezadostna osredinjenost in ciljna naravnost ukrepov, za katere so se odločile države članice. Večina si je zadala preširok nabor ukrepov, ki med seboj niso bili usklajeni (DAES 2006, str. 57–58).

EU v nov program 2007–2013 poleg različnih pomembnih novosti vključuje izboljšave starega programa. Razlogi za nadaljnje prilagoditve razvoja podeželja so torej upravljske, javnofinančne in vsebinske narave. To zahteva bolj strateški pristop h konkurenčnosti, ustvarjanju delovnih mest in k inovativnosti v podeželskih območjih ter boljše upravljanje izvedbe programov. Potrebna sta večja osredinjenost na naložbe v ljudi, znanje, izkušnje ter v kapital v kmetijskem in gozdarskem sektorju, ustvarjanje več in boljših delovnih mest z diverzifikacijo, zlasti za ženske in mlade. Vse to lahko prispeva k privlačnosti življenja na podeželju in trajnostnemu razvoju evropskega ozemlja. Zato je to tudi cilj Evropskega programa za razvoj podeželja v obdobju 1. 1. 2007–31. 12. 2013 (Sklep ES 2006/144, str. 23).

3.2 STRATEŠKE SMERNICE IN DOLOČITEV PREDNOSTNIH NALOG SKUPNOSTI ZA RAZVOJ PODEŽELJA V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2007–2013

Kot že omenjeno, je zdajšnje proračunsko obdobje EU oblikovano za obdobje 2007–2013. Na podlagi tega je tako določen tudi PRP. Njegova zakonska podlaga je Uredba ES 1698/2005, ki vključuje prednostne naloge trajnostnega razvoja lizbonske strategije in zasedanje Sveta v Göteborgu. Uredba opredeljuje namen in obseg pomoči iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju: EKSRP) in določa smernice razvoja podeželja na temelju štirih glavnih osi PRP.

Te strateške smernice razvoja podeželja bodo pomagale pri opredelitvi območij, na katerih podpora EU za razvoj podeželja ustvari največjo dodano vrednost na ravni EU. Omogočajo boljšo povezavo z glavnimi prednostnimi nalogami EU (Göteborg, Lizbona) in lažje usklajevanje z drugimi politikami EU, predvsem s kohezijsko in z okoljsko. So podpora za novo in tržno usmerjeno skupno kmetijsko politiko ter posledično prestrukturiranje v starih in novih državah članicah (Sklep ES 2006/144, str. 21).

Poleg tega strateške smernice državam članicam določajo tudi pravila priprave nacionalnih strateških načrtov, ki predstavljajo okvir za pripravo programov razvoja podeželja. Nacionalni programi se morajo tako osredinjati na 4 osi, ki jih določa program razvoja podeželja 2007–2013. Te osi (Sklep ES 2006/144, str. 23–24) so naslednje:

1. Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja.
2. Izboljšanje okolja in podeželja.
3. Izboljšanje kakovosti življenja na podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije gospodarskih dejavnosti.
4. Program Leader.

Slika 2: Hierarhija programa razvoja podeželja 2007–2013

Vir: Program razvoja podeželja 2007 – 2013, 2009.

3.2.1 Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja

Strateška smernica prve osi se usmerja v evropsko kmetijstvo, živilskopredelovalni sektor in v gozdarstvo. Te skupine imajo še veliko potenciala za nadaljnji razvoj, predvsem za razvoj visokokakovostnih proizvodov, s katerimi lahko zadovoljujejo količinske in kakovostne zahteve evropskih in svetovnih trgov. Zato se viri 1. osi osredinjajo na prednostne naloge, ki omogočajo prenos znanja, modernizacijo, inovacije in kakovost prehrabnih izdelkov. Vse to pa prinaša moč in tržno prilagodljivost kmetijskoživilskega in gozdarstva sektorja.

Te prednostne naloge države članice spodbudijo, da se osredinijo na ključne ukrepe. Taki ukrepi lahko vključujejo (Sklep ES 2006/144, str. 24–25):

- I. Prestrukturiranje in modernizacija kmetijstva, zlasti v novih članicah EU, kjer kmetijski sektor še vedno igra pomembno vlogo. To zahteva spodbujanje sprememb v kmetijskem sektorju, ki so povezane z usposabljanjem in s preusposabljanjem kmetov, zlasti glede novih znanj, kar naj bi pripeljalo do boljše konkurenčnosti kmetijskega sektorja, večanja delovnih mest in do rasti v sorodnih področjih gospodarstva.

- II. Izboljšanje kmetijskoživilske verige. V okviru EU je v podeželskem gospodarstvu še dovolj prostora za ustvarjanje in trženje novih proizvodov, ki bi ohranjali večjo kakovost evropskih proizvodov. Uporaba storitev in podpore pri doseganju standardov Skupnosti prispeva k izboljšanju kmetijskoživilske verige.
- III. Olajšanje inovativnosti in dostopa do R & R. Po novih smernicah so velike kmetijskoživilske družbe vodile, uvedba novih proizvodov in procesov (nove oblike sodelovanja) pa znatno prispeva k uspešnosti manjših predelovalcev in kmetij.
- IV. Spodbujanje prevzema ter razširitev informacijskih in komunikacijskih tehnologij, ki sta na zelo nizki ravni. Povečati se morajo e-poslovanje (zlasti v malih in srednje velikih podjetjih), e-znanje in e-učenje.
- V. Pospeševanje dinamičnega podjetništva. Različne reforme so ustvarile tržno usmerjeno okolje za evropsko kmetijstvo. Pomembno vlogo pri pospeševanju podjetništva v kmetijskem sektorju igra spodbujanje mladih kmetov v poklic.
- VI. Razvoj novih trgov za kmetijske in gozdarske proizvode. Ustvarjanje novih trgov za proizvodnjo in pomoč pri razvoju obnovljivih energetskega materialov, biogoriv ter predelovalnih zmogljivosti.
- VII. Izboljšanje okoljske uspešnosti kmetij in gozdarstva, povezano z doseganjem visokih okoljskih standardov. Vlaganje v večjo okoljsko uspešnost lahko vodi v izboljšanje učinkovitosti v proizvodnji in ustvarjanje položaja, koristnega za vse

3.2.2 Izboljšanje okolja in podeželja

Druga os strateške smernice usmerja v izboljšanje okolja in podeželja EU. Pomembna sta varovanje okolja in povečanje naravnih virov Skupnosti. Skladno s temi viri 2. osi vključujejo ohranjanje gozdov, tradicionalnih kmetijskih pokrajin in ekološko kmetovanje. Pomembna pa je tudi skrb za vodo in podnebne spremembe skladno s kjotskim protokolom. Na podlagi omenjenega države članice oblikujejo svoje ukrepe, ki vključujejo (Sklep ES 2006/144, str. 25–26):

- I. Pospeševanje okoljskih storitev in do živali prijaznih kmetijskih praks. Kar zavzema spoštovanje obveznih standardov, pa je tu tudi nagrajevanje kmetov, ki se zavzemajo za opravljanje storitev, ki so izjemnega pomena za kmetijstvo in gozdarstvo. To je npr. skrb za varovanje voda in tal.
- II. Ohranjanje obdelovalne krajine in gozdov. Obdelovanje zemljišč pomaga pri zmanjševanju tveganj, ki so povezana z opuščanjem, kot npr. z gozdnimi požari. Sistemi kmetovanja pomagajo ohranjati pokrajino, ki zajema močvirja, suhe travnike in tudi gorske pašnike.
- III. Boj proti podnebnim spremembam. Kmetijska in gospodarska politika, ki sta glavni v razvoju obnovljive energije, lahko učinkovito prispevata k zmanjševanju toplogrednih plinov, ohranjanju organskih snovi v sestavi tal in k prilagajanju na učinke podnebnih sprememb.

- IV. Pospeševanje prispevkov ekološkega kmetovanja, kot sta npr. prispevek okoljskim ciljem in prispevek ciljem dobrega počutja živali.
- V. Spodbujanje okoljskih/gospodarskih pobud, koristnih za vse. Spodbude naj bi zagotovile osnovno rast in delovna mesta, ki jih ustvarjajo turizem in razvedrilne dejavnosti na podeželju.
- VI. Pospeševanje ozemeljskega ravnotežja. Ukrepi upravljanja zemljišč lahko pomagajo pri ohranjanju ravnotežja med urbanimi in podeželskimi območji ter pri prostorski razporeditvi gospodarske dejavnosti.

3.2.3 Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva

Ključna točka virov 3. osi je prispevanje k ustvarjanju zaposlitvenih možnosti in gospodarske rasti podeželja ter s tem zagotovitev privlačnosti podeželskega območja za mlajše generacije. To je mogoče doseči z razvojem infrastrukture ter diverzifikacijo predvsem v smeri podjetništva in razvoja turizma. Ker se ta os usmerja predvsem v nekmetijsko dejavnost, je nekakšna bistvena točka evropskega pogleda na razvoj podeželja. Ta teži k različnim virom dohodka na podeželju, tj. s kmetijskega in tudi z nekmetijskega sektorja. Ukrepi individualnih držav se naslanjajo na omenjena področja in vključujejo (Sklep ES 2006/144, str. 26–27):

- I. Dvig gospodarske dejavnosti in stopenj zaposlenosti v širšem podeželskem gospodarstvu. Diverzifikacija je potrebna za rast, zaposlovanje in za trajnostni razvoj podeželja. Turizem, obrt in zagotavljanje razvedrilnih dejavnosti na podeželju ponujajo možnost za diverzifikacijo na kmetiji zunaj kmetijstva in razvoj mikropodjetij v širšem podeželskem gospodarstvu.
- II. Spodbujanje vstopa žensk na trg dela. Na podeželju predstavlja neustrezno otroško varstvo posebno težavo. Razvoj ustanov za otroško varstvo lahko olajša dostop na trg dela.
- III. Vrnitev življenja v vasi. K izboljšanju kakovosti življenja na vasi lahko prispevajo ustvarjanje podjetij, naložbe v kulturno dediščino in infrastruktura za krajevne storitve.
- IV. Razvoj mikropodjetij in obrti, ki temeljijo na tradicionalnih spretnostih in vnašajo novosti, ki so povezane z nabavno opremo, usposabljanjem in s poučevanjem.
- V. Usposabljanje mladih za spretnosti, ki jih zahteva diverzifikacija podeželja (turizem, rekreacija, tradicionalni podeželski običaji ...).
- VI. Spodbujanje prevzema in razširitve informacijsko-komunikacijske tehnologije. Neugodno lego je treba premagovati s celotno izkoriščenostjo možnosti, ki jih ponujajo internet in širokopasovne komunikacije. Ti projekti pa morajo biti podprti z regionalnimi programi.
- VII. Razvoj zagotavljanja in uporabe obnovljivih virov energije, ki lahko prispeva pri ustvarjanju novih trgov.

- VIII. Spodbujanje razvoja turizma. V številnih podeželskih območjih ima turizem veliko vlogo pri rasti, saj lahko oblikuje kulturno in naravno dediščino. Treba je povečati uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v turizmu na podeželju ter s tem omogočiti internetno rezervacijo, promocijo, oblikovanje storitev. To pripelje do večjega števila turistov.
- IX. Izboljšanje lokalne infrastrukture, zlasti v novih državah članicah. Večja vlaganja v glavne telekomunikacijske, transportne, energetske in v vodne infrastrukture. Krajevna infrastruktura ima lahko bistveno vlogo pri diverzifikaciji in razvoju kmetijskega in živilskega sektorja.

3.2.4 Gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo

4. os kombinira vse tri osi (konkurenčnost, okolje in diverzifikacija); vključuje kmete, gozdarje in druge akterje na podeželju, le da se te naloge osredinjajo le na ožjo lokalno raven. To je tudi razlog navedbe programa Leader kot posebne osi. V krajevni smeri države članice Skupnosti gradijo svoje ukrepe, ti pa lahko vključujejo naslednja področja (Sklep ES 2006/144, str. 27–28):

- I. Gradnja krajevnih partnerstev in pridobivanje promocijskih znanj.
- II. Spodbujanje javno-zasebnih partnerstev pod okriljem projekta Leader.
- III. Spodbujanje sodelovanja in inovativnosti. Program Leader in podpora za diverzifikacijo lahko pomagata pri povezovanju ljudi z novimi idejami, spodbujanju inovativnosti, pri razširjanju znanja s pomočjo spletnih storitev.
- IV. Izboljšanje lokalnega upravljanja. Leader lahko pospeši povezanost inovativnih idej med kmetijstvom, gozdarstvom in krajevnim gospodarstvom.

Vse 4 osi se morajo med seboj povezovati. Zato morajo države članice v svojih nacionalnih programih zagotoviti, da bodo sinergije med osmi čim večje, preprečiti pa morajo mogoča nasprotja. Lahko tudi upoštevajo uporabo drugih strategij na ravni EU, kot so na primer Akcijski načrt za ekološko hrano in kmetovanje, zavezanost k povečani uporabi obnovljivih virov, prednostne naloge in okolijski akcijski program ... (Sklep ES 2006/144, str. 28).

3.3 FINANCIRANJE PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007-2013

Uredba ES, št. 1698/2005, združuje ukrepe SKP za razvoj podeželja v en finančni instrument, ki se imenuje Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP). Ta financira ukrepe razvoja podeželja po stopnjah, ki jih določa uredba. Le-ta za 1. in 3. os opredeljuje minimalno stopnjo kritja stroškov aktivnosti 20 %, maksimalno pa 50 % (oz. 75 % v regijah, ki najbolj zaostajajo za gospodarskim razvojem). Za ukrepe 2. osi in ukrepa programa Leader je maksimalna stopnja višja za 5 %, torej znaša 55 % oziroma 80 % (Uredba ES 2005/1698, str. 27–28).

Prav tako uredba določa tudi razporeditev sredstev po oseh. Tako državam članicam nalaga dolžnost, da za 1. (konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva) in 3. (kakovost življenja in ekonomska diverzifikacija podeželja) os obvezno namenijo najmanj 10 % sredstev; za drugo os pa najmanj 25 % v okviru Nacionalnega načrta razvoja podeželja. EKSRP lahko financira tehnično pripravo, upravljanje, spremljanje, vrednotenje, informiranje in nadzor nacionalnega programa razvoja podeželja. Tem ukrepom se lahko nameni 4 % celotnega zneska za vsako dejavnost. Ukrepi tehnične pomoči, ki so bili sprejeti na pobudo Evropske komisije, pa se lahko financirajo 100-odstotno iz sklada.

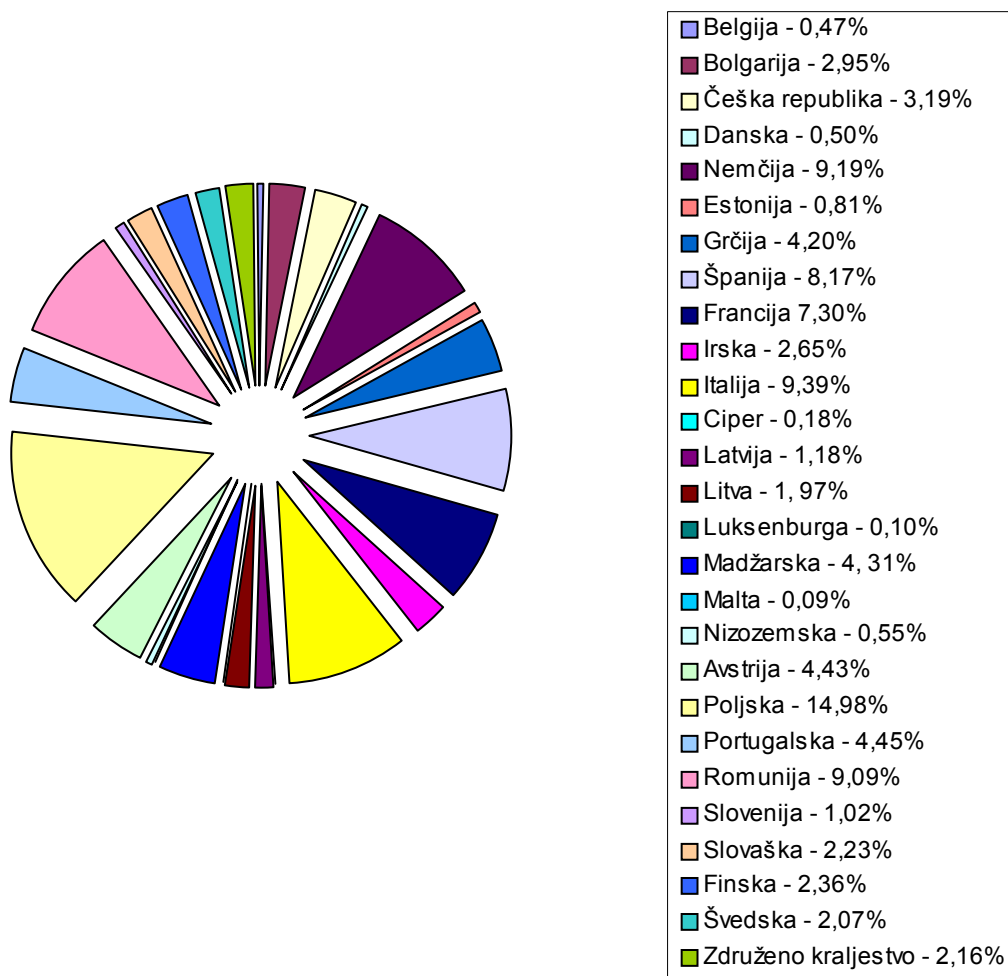
V okviru vseh štirih osi se izvajajo posamezne aktivnosti za katere uredba natančno opredeljuje stopnje in zneske financiranja s pomočjo EKSRP (podatki v Prilogi 1: Zneski in stopnje podpore iz EKSRP) (Uredba ES 2005/1698, str. 27–28).

Pomembno je tudi to, da program, ki se financira iz sredstev EKSRP, ne more biti hkrati financiran tudi iz drugih skladov EU. Poleg tega lahko program pripada le eni osi Evropskega programa razvoja podeželja. Če dejavnost sodi pod ukrepe iz več osi, se izdatek pripiše prevladujoči osi (Uredba ES 2005/1698, str. 27–28).

Določitev zneskov po državah članicah se izvede po odbitku zneskov, namenjenih tehnični pomoči Komisije, preteklih izidih in specifičnih potreb članic, ki so utemeljeni z objektivnimi merili. Poleg tega pa se upoštevajo tudi zneski, rezervirani za regije, ki najbolj zaostajajo v gospodarskem razvoju (t. i. konvergenčne regije). Kriterij »specifičnih razmer« držav je precej fleksibilen oz. ohlapen kriterij, ki daje nekaj manevrskega prostora pri odločanju (Odločba ES 2006/636, str 32).

Odločba komisije 2006/636 ES opredeljuje tudi razporeditev letnih zneskov podpore Skupnosti za razvoj podeželja v obdobju 1. 1. 2007–31. 12. 2013 med 25 držav članic EU (Odločba ES 2006/636, str 32). Vendar pa je bila ta odločba že v naslednjem letu spremenjena. Vzrok je bil vstop Romunije in Bolgarije januarja 2007 v EU. Odločbo je bilo treba spremeniti, tako da vsebuje tudi letno dodelitev podpore Skupnosti za novi članici. Tako nova odločba 2007/383 ES vključuje 27 držav in skupni znesek 88.294,374.687 € za obdobje 2007–2013 podpore Skupnosti za razvoj podeželja. Graf 1 z deleži ponazarja razdelitev tega zneska med države članice. Največ sredstev je namenjenih Poljski, kateri je v celotnem planskem obdobju namenjenih skoraj 15 % celotnega proračuna razvoja podeželja oz. več kot 13 milijard € podpore, sledita pa ji Italija in Nemčija z nekaj več kot 8 milijardami sredstev. Malti je dodeljenih najmanj sredstev, dobrih 76 milijard € podpore, sledita pa ji Luksemburg in Ciper. Slovenija je na 19. mestu med velikostjo predvidenih sredstev iz EKSRP (podatki v Prilogi 2: Vrednostno izražena razdelitev podpore Skupnosti za razvoj podeželja po državah članicah - proračunsko obdobje 2007 – 2013) (Odločba ES 2007/383, str 21).

Slika 3: Deleži razdelitve podpore Skupnosti za razvoj podeželja po državah članicah – proračunsko obdobje 2007-2013

Vir: Odločba 383/2007.

3.4 SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE IZVAJANA PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013

Uredba Sveta 1698/2005 opredeljuje, da morajo države članice vzpostaviti sistem sprotnega vrednotenja za vsak program razvoja podeželja. S sprotnim vrednotenjem bosta zagotovljena kakovostna izvedba projektov in doseganje nacionalnih ciljev ter ciljev Skupnosti.

Države članice so odgovorne za učinkovito delovanje sistemov v celotnem programskem obdobju. Tako morajo za vsak program razvoja podeželja članice imenovati tri organe: organ upravljanja, akreditirano plačilno agencijo in certifikacijski organ.

Od teh treh pa je najpomembnejši prvi organ, torej organ upravljanja. V Sloveniji je bil ustanovljen na Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo in je pod vodstvom generalnega direktorja Direktorata za kmetijstvo. Organ upravljanja skrbi, da so dejavnosti financirane skladno z merili programa razvoja podeželja, zagotavlja zapisovanje podatkov za spremljanje

in vrednotenje projektov, zagotovi, da je vrednotenje programa izvedeno v določenih rokih, sestavi pa tudi letno poročilo, ki ga po sprejetju nadzornega sveta predloži Komisiji.

Pomemben organ je torej tudi nadzorni svet vsakega programa, ki ga ustanovi država članica. Njegovi najpomembnejši nalogi sta preverjanje izvajanja programa skladno z zastavljenimi cilji in ocenjevanje napredka pri doseganju ciljev programa na podlagi dokumentov, ki jih predloži organ upravljanja (Uredba ES 2005/1698, str. 30–32).

Sistem spremljanja uspešnosti izvedbe programov pa vključuje tudi letno poročilo o napredku. Le-tega sestavi organ upravljanja, pregleda pa ga tudi nadzorni svet. Sestavljajo ga finančni kazalniki ter kazalniki učinka in rezultatov. Letno poročilo je treba predložiti komisiji do 30. junija vsako leto vse do leta 2016. Letno poročilo tako vsebuje tabelo s podatki o finančnem izvajanju programa, ki za vsak ukrep izkazuje izdatke, izplačane v določenem letu, napredek programa skladno s cilji, izkazuje pa tudi povzetek dejavnosti sprotnih vrednotenj. Komisija potem letno poročilo pregleda in sprejme oz. da pripombe na izvajanje programa (Priročnik o okviru skupnega spremljanja in vrednotenja – Napotki, 2006, str. 10–11).

Sistem vrednotenja se izvaja v treh stopnjah. Prva stopnja je predhodno vrednotenje, ki je odgovornost države in se izvaja z namenom učinkovite delitve proračunskih sredstev. Na podlagi analize SWOT se dodeli cilje, kazalnike in pričakovane izide. Tej stopnji sledi stopnja vmesnega vrednotenja. Najpomembnejši del druge stopnje je letno poročilo, ki ga država članica vsako leto predloži Komisiji. Pri tem vrednotenju se lahko tudi na novo opredelijo cilji in smernice izvajanja programa. Zadnje pa je poznejše vrednotenje. Poročilo le-tega se izdela v letu 2015, kjer se pregleda pravilnost porabe sredstev iz EKSRP in doseganje ciljev ter vpliv projekta na prednostne naloge EU (slika v Prilogi 3: Vrednotenje programa razvoja podeželja) (Uredba ES 2005/1698, str. 30–32; Napotek B – smernice za vrednotenje, str. 10–11).

4 STRATEŠKI NAČRT SLOVENIJE ZA RAZVOJ PODEŽELJA 2007–2013

Velik del Slovenije pokrivajo podeželske pokrajine. Ta delež predstavlja 77 % in Slovenijo uvršča nad povprečje EU. Kljub velikemu deležu pa reliefna sestava ne omogoča dobrih razmer za kmetovanje. Prav zato je treba razvijati tudi druge dejavnosti podeželja. To poudarja tudi prej opisani evropske program PRP, v katerem je Sloveniji namenjenih 900 milijonov €. Slovenski nacionalni načrt je zasnovan na teh prednostnih nalogah in se prav tako deli na 4 glavne osi, katerim so dodeljene posamezne aktivnosti. V projekt oblikovanja strategije razvoja podeželja so bile vključene organizacije, kot so: ministrstva, raziskovalne ustanove, regionalne agencije, krajevni organi, gospodarska zbornica, kmetijsko-gozdarska zbornica, sindikati kmetov ... Vsi ti organi so prek različnih delavnic in predlogov sodelovali pri oblikovanju strateškega načrta Slovenije za razvoj podeželja.

4.1 ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA PODEŽELJA

Slovensko ozemlje je zelo razgibano, saj skoraj 90 % površine leži nad 300 m nadmorske višine. Torej ravninska območja predstavljajo le slabih 20 % vsega ozemlja. Za Slovenijo torej lahko rečemo, da ima pestre in precej neugodne razmere. Le-te pa vplivajo na specifično strukturo rabe zemljišč, v kateri je prevladujoči delež gozda, kmetijska zemljišča pa so neenakomerno razporejena. Reliefne razmere vplivajo tudi na visoko stopnjo naravne in biološke raznovrstnosti, bogastva površinskih in podzemnih voda, kulturno raznolikost, razpršeno poselitev in na veliko majhnih naselij ... (NSNRP 2007, str. 4–5).

Kot je bilo že omenjeno, se Slovenija skladno s kriteriji OECD uvršča med države članice EU z nadpovprečnim deležem podeželskega ozemlja. Na teh območjih živi 41 % vseh prebivalcev Slovenije (Popis prebivalstva 2002).

Če Slovenijo razdelimo na 12 regij, kar je skladno z NUTS 3, odpade 8 regij na pretežno ruralna območja, 4 pa so zmerno ruralne regije (slika v Prilogi 4: Statistične regije Slovenije in ruralno – urbana tipologija). Na podlagi regionalne razporeditve BDP lahko ugotovimo, da so razlike v razvoju zelo velike, saj višji BDP na prebivalca od povprečja Slovenije dosegata le Osrednjeslovenska regija in Obalo-kraška regija (podatki v Prilogi 5: Slovenski regionalni BDP v letu 2005) (Slovenske regije v številkah 2008, str. 17).

Kmetijska zemljišča v Sloveniji predstavljajo 32 % celotnega ozemlja, gozdovi 62 %, preostala območja pa okoli 8 %. Gozdarstvo ima v Sloveniji pomembno gospodarsko in okoljevarstveno vlogo. Njegov hitrejši razvoj je mogoče zagotoviti le z učinkovitejšim koriščenjem gozdnih virov. Premajhna izkoriščenost je vzrok za razdrobljenost gozdne posesti, nepovezanost lastnikov gozdov in za neustrezno infrastrukturo. Izboljšanje vseh treh komponent pripelje do zmanjšanja stroškov sečnje, spravila in prodaje lesa ter s tem do

učinkovitejšega gospodarjenja z gozdovi. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je v letu 2005 kmetijstvo prispevalo 1,8 % BDP, delež zaposlenosti pa je znašal 9,8 %. Ta delež vztrajno pada. Težava slovenskega kmetijstva je, da je skoraj tri četrtine kmetijskih površin v območjih z omejenimi pogoji kmetovanja, kar je prav gotovo eden izmed razlogov upadanja števila kmetijskih gospodarstev in kmetijskih površin. Neugodna zemljiška struktura predstavlja pomembno oviro pri nadaljnjem razvoju kmetijstva. Na drugi strani pa razdrobljenost kmetijskih površin prispeva k ohranjanju okolijskih posebnosti, kar je z okolijskega vidika zaželeno.

Naslednji težavi slovenskega kmetijstva sta nizka profesionalizacija in nizka produktivnost. K nizki produktivnosti dela pomembno prispevajo številni dejavniki, med katerimi lahko izpostavimo neugodno posestno, starostno in izobrazbeno strukturo ter nizko specializacijo proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih. Večina gospodarjev na slovenskih kmetijah je starejša pa tudi le peščica jih ima kakršno koli kmetijsko izobrazbo.

Slovenija ima sorazmerno dobro razvito živilskopredelovalno industrijo. Vendar se tudi to področje spopada z določenimi pomanjkljivostmi in nizko ravno raziskovalnih razvojnih dejavnosti. Vendar pa ima živilskopredelovalna industrija dolgoročne perspektive. Treba jo je usmeriti v proizvodnjo in trženje kakovostne hrane, pridelane na ekoloških kmetijah, saj se smernice življenja vedno bolj nagibajo k varovanju zdravja in s tem na povezano zdravo prehrano (NSNRP 2007, str. 5–10).

Kmetijska in gozdarska območja imajo tudi pomembno okolijsko, estetsko in prostorsko funkcijo. Varovanje okolja in narave ima v Sloveniji poseben pomen, saj je kar 47,7 % celotnega ozemlja opredeljenega kot ekološko pomembno območje. Slovensko trajnostno gospodarjenje z gozdovi ima visok standard; tudi na področju kmetijstva se izvajajo ukrepi za vzdrževanje obdelanosti kmetijskih površin. Torej obstaja tendenca glede nadaljevanja teh dejavnosti tudi v prihodnje (NSNRP 2007, str. 10–13).

Razmeroma hitra deagrarizacija in s tem povezana depopulacija slovenskega podeželja sta povzročila znatne ekonomske in demografske spremembe v podeželskih območjih. Migracijski tokovi so se usmerili v dve smeri. Povečuje se prebivalstvo na podeželju blizu urbanih središč, zmanjšuje pa se prebivalstvo na podeželju, ki je bolj oddaljeno od urbanih središč. Poleg tega pa se zmanjšuje tudi delež kmetijskih dejavnosti v strukturi zaposlenosti. Za slovenske kmete je značilno, da jih veliko kombinira dohodke iz različnih virov in je kmetijstvo pogosto predvsem samo dodatna in ne glavna dejavnost. Med dopolnilnimi viri dohodka se tudi na kmetijah uveljavljajo dopolnilne dejavnosti, ki so predvsem turizem na kmetiji, predelava lesa, predelava sadja in zelenjave ter storitve s kmetijsko mehanizacijo. Vse to pa spodbuja podjetništvo, kar pripelje do naložb in s tem razvoja kmetijstva. Pri razvoju podjetništva v kmetijstvu mora Slovenija izkoristiti svoje konkurenčne prednosti podeželja, ki so: tradicionalna znanja, delovna sila, surovine. Poleg tega pa so potrebe po

naložbah v človeški kapital z usmerjanjem v vseživljenjsko izobraževanje (NSNRP 2007, str. 10–13).

4.2 NACIONALNA STRATEGIJA PO OSEH

Za slovenski nacionalni program razvoja podeželja je namenjenih 1 159 milijonov € sredstev. Od tega jih 77,68 milijona prispeva EKSRP. Ta sredstva so namenjena za razvoj celotnega podeželja, tj. kmetijskih dejavnosti in tudi nekmetskih dejavnosti, torej za diverzifikacijo z razvijanjem novih dejavnosti, kot so: turizem, zmanjševanje razlik med mestom in vasjo ter dopolnilne dejavnosti kmetijstva. Del sredstev pa se namenja tudi za prehrano, gozdarstvo in za tehnične aktivnosti izvedbe programa.

Tabela 1: Skupni proračun in delež denarne podpore EU v slovenskem programu razvoja podeželja v obdobju 2007–2013

	SKUPNI PRORAČUN (V MILIJONIH EUR)	% PRISPEVKA EKSRP*	EKSRP (V MILIJONIH EUR)	DELEŽ PO OSEH V %
Os I	399	75	300	33,28
Os II	588	80	470	52,22
Os III	132	75	99	11,00
LEADER	34	80	27	3,00
TA**	6	75	4	0,50
SKUPAJ	1 159	77,68	900	100

*EKSRP: Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)

**TA: Tehnična pomoč za izvajanje programa

Vir: Načrt za razvoj podeželja v Sloveniji, 2007.

5.2.1 Os 1 – konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva

1. os nacionalne politike razvoja podeželja, kateri se namenja 33,28 % vseh sredstev programa, podpira prestrukturiranje kmetijstva, živilskopredelovalne industrije in gozdarstva. V okviru teh sektorjev se predpostavljajo tri prednostne naloge, ki združujejo usposabljanje človeškega kapitala, naložbe v infrastrukturo in kakovostnejše proizvode. Aktivnosti naj bi bile precej enakomerno razdeljene po vseh teh sektorjih, a to dejansko ni tako. Sredstva se v večji meri namenjajo le kmetijstvu, veliko manj pa preostalima sektorjema (NSNRP 2007, str. 19).

Prednostne naloge z aktivnostmi

- *Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potencialna v kmetijstvu in gozdarstvu*

Cilja prve prednostne naloge sta dvig usposobljenosti za delo in povečanje dodane vrednosti v gozdarstvu in tudi kmetijstvu. Namen je izboljšati starostno sestavo kmetov in povečati razvojno sposobnost kmetij (NSNRP 2007, str. 19).

Za to prioriteto je namenjenih 22 % skupnih sredstev osi 1. Od tega se največ aktivnosti nameni področju kmetijstva (78 %), 2 % prehrani in 20 % gozdarstvu. Aktivnosti vključujejo subvencije in kritje stroškov za usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu, pomoč mladim prevzemnikom kmetij ter zgodnje upokojevanje kmetov (NSNRP 2007, str. 19–20).

- *Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in spodbujanje inovativnosti*

Cilj druge prednostne naloge je učinkovitejše gospodarjenje s prestrukturiranjem kmetijskih gospodarjev in živilskopredelovalnih obratov, spodbujanjem naložb v kmetijstvo in zemljiško infrastrukturo. Poleg tega je cilj drugega ukrepa usmerjen tudi v gozdarstvo. Spodbuja naložbe v gozdarske obrate pri zasebnikih in manjših obratih za pridelavo lesa; povečanje izkoriščenosti gozdarskih potencialov gozda in večje prilagajanje trgu, zlasti z vidika potreb po energiji iz obnovljivih virov, in tako prispevati k povečanju dodane vrednosti v gozdarstvu.

Za drugo prednostno nalogo je namenjenih 61 % sredstev 1. osi. Večina teh sredstev je prav tako kot pri prvi nalogi namenjena kmetijskemu področju, in sicer 53 %, za gozdarstvo je namenjenih 15 %, prehrani pa 32 % (NSNRP 2007, str. 20).

Aktivnosti sofinancirajo neposredne naložbe pri posodabljanju kmetijskih obratov in naložbe v izboljšanje infrastrukture v kmetijstvu in gozdarstvu z namenom prilagoditve minimalnim standardom Skupnosti. V gozdarstvu so subvencije namenjene tudi povečanju tehnološke usposobljenosti za varno delo v gozdu ter naložbam v obnovljive vire energije in manjše obrate predelave lesa s stalnim upoštevanjem načel trajnostnega gospodarjenja z gozdovi (NSNRP 2007, str. 20–21).

- *Ukrepi za izboljšanje kmetijske proizvodnje in proizvodov*

Cilja zadnje prednostne naloge v okviru 1. osi sta izboljšanje kakovosti ter večja skrb za okolje v pridelavi, predelavi in v trženju kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov (NSNRP 2007, str. 21).

Aktivnosti podpirajo kmete, ki sodelujejo v shemah kakovostne hrane, podpirajo ustanavljanje skupin proizvajalcev v ekološkem kmetijstvu in ki subvencionirajo skupine proizvajalcev, ki so vključeni v sheme kakovostne hrane, pri dejavnostih trženja. V okviru te prednostne naloge, kateri je namenjenih 17 % sredstev 1. osi, gre dejansko samo za

financiranje kmetijskega področja, saj ta predstavlja kar 96 % celotnih sredstev, namenjenih tej točki, le 4 % pa so namenjeni prehrani (NSNRP 2007, str. 21).

5.2.2 Os 2 – ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja

Politika 2. osi je usmerjena k podpori vzdrževanja kmetijstva v delih z neugodnimi naravnimi danostmi ter varovanju voda in tal z zmanjšano uporabo škodljivih sredstev v kmetijstvu. Tej osi je namenjenih 52,2 % sredstev programa. Ker pa je ta os namenjena izključno le kmetijskemu sektorju, se celoten delež nameni le tej dejavnosti (NSNRP 2007, str. 22).

Prednostne naloge z aktivnostmi

- *Ohranjanje kmetijstva na območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje*

Cilj te prednostne naloge, ki obsega 48 % sredstev 2. osi, je ohranjanje kmetovanja na goratih, plazovitih območjih in območjih poplavljanja ter močnega vetra. Na teh območjih je pridelava zelo otežena, kar povzroča nizko stopnjo ekonomičnosti in dodatne stroške. Cilj vključuje tudi vzdrževanje podeželske krajine in poseljenosti območij, ki so podvržena zaraščanju (NSNRP 2007, str. 23).

- *Izvajanje do okolja prijaznih kmetijskih praks*

Tej prednostni nalogi je namenjenih 52 % vseh sredstev 2. osi, njena cilja pa sta ohranjanje in izboljševanje stanj naravnih virov, tal, vode in zraka.

Prva skupina aktivnosti zajema plačila kmetijskih praks, ki usmerjajo kmetijske gospodarje k zahtevnejšim kmetijskim praksam, kot so: uvajanje nadzorovane ekološke pridelave kmetijskih proizvodov. Poudarek je na varovanju rastlin in drugih sestavin okolja, ki preprečujejo erozijo ter ohranjajo kakovostno podtalnico in površinsko vodo. Druga skupina aktivnosti, v okviru katere se financira tudi program Natura 2000, zavzema izravnavo dohodkov za ohranjanje tradicionalnih kmetijskih praks, ki ohranjajo posebne značilnosti Slovenije. Taka območja so predvsem mokrotni travniki, kraški travniki in planine, saj so to območja z veliko raznolikostjo kmetijskih kultur. Tretja skupina aktivnosti pa zavzema plačila za ohranjanje kmetovanja na območjih, ki so še posebej občutljiva (vodovarstveno območje). S sofinanciranjem dejavnosti se z nadstandardnimi pogoji zmanjšujejo negativni vplivi kmetijstva na okolje (NSNRP 2007, str. 23).

4.2.3 Os 3 – izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije

3. os se usmerja v nekmetske dejavnosti. Njen namen je dvigniti kakovost življenja na podeželju z izboljšanjem zaposlitvenih možnosti, s povečanjem deleža kmetij z nekmetskimi viri dohodka, z razvojem podjetništva in turizma. Tej osi se namenja 11 % vseh sredstev, kar je razmeroma malo glede na to, da naj bi bila ta os nekakšno vodilo novega evropskega PRP (NSNRP 2007, str. 24–15):

Prednostne naloge z aktivnostmi

- *Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podežlju*

Cilj te prednostne naloge, kateri je namenjenih 66 % sredstev 3. osi, je aktiviranje podjetniškega potenciala na podežlju s spodbujanjem ustanavljanja in razvoja mikropodjetij na podežlju ter dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. Naložbe so usmerjene v razvoj podjetništva, odpravo administrativnih ovir za opravljanje dejavnosti in v izkoriščanje konkurenčnih prednosti podeželja, kot so: tradicionalna znanja, delovna sila, surovine in delovno okolje (NSNRP 2007, str. 25).

- *Izboljšanje kakovosti življenja na podežlju*

Tej prednostni nalogi odpade 34 % sredstev 3. osi, in sicer s spodbudami, ki so namenjene kakovostnejšemu življenju na podežlju in zmanjševanju razlik med urbanim in ruralnim prostorom. Cilji so oživitev vaških jeder, obnova in gradnja večnamenskih objektov, urejanje tematskih poti, obnova kulturne in naravne dediščine, ki prispevajo k višji kakovosti življenja na podežlju in razvoju podeželskega turizma. Financirajo se obnove in razvoji vasi ter ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja (NSNRP 2007, str. 25).

5.2.4 Os 4 – krepitev lokalnih razvojnih pobud (leader)

Ta skupina se nanaša na vse tri predhodne osi, a se osredinja na reševanje krajevnih razvojnih težav. Aktivnosti so namenjene pripravi krajevnih razvojnih strategij in povezovanju podeželskega prebivalstva v razvojna lokalna partnerstva. Poleg tega pa se sredstva namenjajo tudi medregijskemu in čezmejnemu sodelovanju (NSNRP 2007, str. 26).

Prednostne naloge z aktivnostmi

- *Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območij*

Cilj te prednostne naloge je vključevanje civilne družbe v načrtovanje in uresničevanje gospodarskega, socialnega in okolijskega razvoja na krajevni ravni; uspešno sodelovanje med javnimi in zasebnimi organizacijami ter upoštevanje predlogov na krajevni ravni. Aktivnosti, za katere je namenjenih 20 % sredstev 4. osi, so usmerjene na spodbujanje usposabljanja podeželskega prebivalstva za aktivno vključevanje v izdelavo lokalnih strategij, sodelovanje v krajevnih skupnostih ter v procesih odločanja o izvedbah krajevnih razvojnih strategij. Podpora pa je namenjena tudi delovanju krajevnih akcijskih skupin (NSNRP 2007, str. 26–27).

- *Spodbujanje medregijskega in čezmorskega sodelovanja*

Cilja sta spodbujanje in podpora podobnim podeželskim območjem pri skupnem izvajanju projektov ter izmenjavi izkušenj in znanj. Tej prednostni nalogi je namenjenih 10 % sredstev osi Leader (NSNRP 2007, str. 27).

- *Izvajanje lokalnih razvojnih strategij*

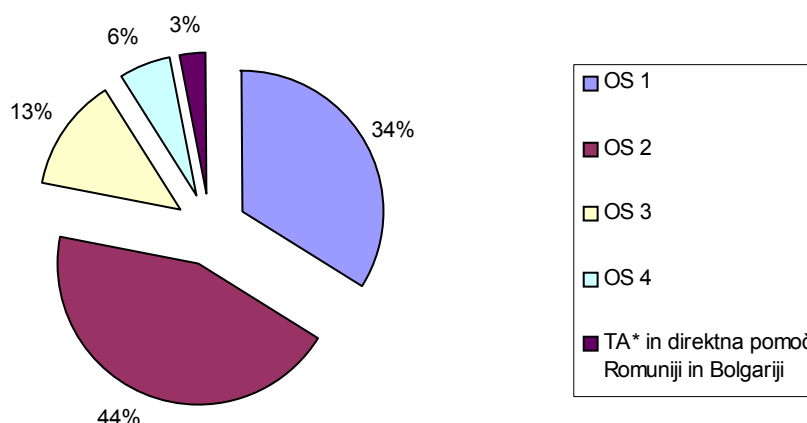
Tej prednostni nalogi je namenjenih 70 % sredstev 4. osi, in sicer s ciljem samostojnega odločanja v okviru krajevnih akcijskih skupin pri izboru in izvedbi projektov in aktivnosti, ki izhajajo iz lokalnih razvojnih strategij (NSNRP 2007, str. 27).

5 ANALIZA SLOVENSKEGA IN EVROPSKEGA PROGRAMA POLITIKE RAZVOJA PODEŽELJA V OBDOBJU 2007–2013

Kot sem že omenila, so evropske smernice razvoja podeželja razdeljene na 4 osi, med temi osmi pa mora biti ravnovesje razdelitve proračunskih sredstev evropskega PRP. 1. in 3. osi morajo predstavljati države članice v svojih nacionalnih programih in nameniti vsaj 10 % vseh sredstev, v 2. osi najmanj 25 %, programu Leader pa minimalno 5 % (Uredba ES 2005/1698, str. 27–28).

Skupni znesek za evropski program PRP 2007–2013 znaša 88.294,374.687 €. Ta pa je z različnimi deleži razporejen po vseh 4 glavnih oseh.

Slika 4: Razdelitev sredstev iz EKSRP po oseh (povprečje držav članic po oseh)

*TA : Tehnične pomoč za izvajanje programa

Vir: *The rural development policy: facing the challenges*, 2008, str. 6.

Povprečno je po državah članicah 1. osi namenjenih 34 %, 2. osi pripada največji delež, saj ta znaša kar 44 %, 3. osi je dodeljenih 13 %, programu Leader pa je deležen le 6 % vseh sredstev z naslova razvoja podeželja. Že razporeditev teh deležev nekako nakazuje, da se države članice ne držijo dosledno najnovejših smernic EU v smeri diverzifikacije podeželja. To lahko ugotovimo že ob krajšem pregledu izvajanja programa po oseh glede na članice EU ¹.

¹ Pregled izhaja iz podatkov publikacije Evropske Komisije (*The rural development policy: Facing the challenges*, 2008), na podlagi katerega sta izdelani tudi prilogi 6 in 7 (Priloge 7: Razdelitev nacionalnih EKSRP sredstev po glavnih oseh programa razvoja podeželja v proračunskem obdobju 2007 – 2013 in Priloge 6: Deleži posameznih aktivnosti po glavnih oseh evropskega programa PRP 2007 – 2013).

1. osi se v povprečju po državah članicah namenja 34 % vseh sredstev nacionalnih programov razvoja podeželja. Nad to povprečje se dviga 14 držav, največji delež pa ima pri tej osi Belgija (48, 1 %), s podobnima deležema pa ji sledita Latvija in Portugalska. Najmanj sredstev tej osi namenjuje Irska, Finska in Velika Britanija, katerih delež znaša okoli 11 %. Slovenija se torej v tej kvalifikaciji s svojim 33,28-odstotnim deležem uvršča malo pod povprečje EU. S temi deleži se v največji meri financira modernizacija kmetijskih gospodarstev, tej dejavnosti pa se namenja več kot 30 % vseh sredstev prve osi. Na podlagi tega lahko sklepamo, da se v tej osi v veliki meri financira le kmetijstvo in le v manjši meri gozdarstvo, ki je tudi prioriteta te osi. Kmetijstvo je vključeno tudi v preostale velike deleže v okviru te osi, kar še podkrepi trditev, da se večinoma financira le kmetijska dejavnost.

Ta trditev velja tudi za 2. os, kjer se več kot polovica sredstev namenja kmetijsko-okolijskim plačilom, še dodatnih 31,7 odstotka pa financiranju območij z neugodnimi pogoji za kmetijstvo. Ta deleža sta dovolj velik dokaz, da gre pri tej osi za financiranje kmetijskega sektorja. Države, ki tej osi namenjuje največ sredstev, so: Irska, Finska in Velika Britanija. Zadnji dve namenjata tej osi več kot 70 % vseh sredstev nacionalnega programa, Irska pa že skoraj 80 %. Najmanjši delež pa imajo Romunija, Bolgarija in Malta, katerih delež je krepko pod povprečjem EU (44 %) in znaša med 23 in 26 %. Slovenija se uvršča nad povprečje. Delež njenih sredstev, namenjenih 2. osi, znaša 52,22 %.

3. osi EU članice v povprečju namenjuje 13 % sredstev svojih programov za razvoj podeželja. Največje deleže v tej osi imajo najbolj urbanizirane države EU, me katere sodi Malta s 32,2 %, sledita pa ji Nizozemska in Bolgarija. Ta os naj bi bila vodilo prenovljenega evropskega PRP, saj zavzema aktivnosti, ki so namenjene diverzifikaciji, izboljšanju življenja na podeželju, oživitvi vaških jeter in razvoju infrastrukture za povezovanje podeželja z mesti. A kot je razvidno, se članice Skupnosti vodila zelo malo držijo. Tej osi namenjuje zelo malo sredstev, 12 držav pa je dejansko pod zahtevanim 10-odstotnim deležem. Slovenija ne sodi v to skupino, a minimalno zahtevo presega le za 1 %.

Zadnja os je program Leader, kateremu članice v povprečju namenjuje 6 % sredstev programa razvoja podeželja. Med države z največjim deležem sodijo Španija, Portugalska in Irska, ki tej osi namenjuje več kot 10 % sredstev. Najnižji delež pa imajo Romunija, Bolgarija in Latvija, ki le malo presegajo 2-odstotni delež. Kmalu za njimi pa je tudi Slovenija, ki je krepko pod povprečjem in tudi ne dosega zahtevanega deleža, namenjenega 4. osi. Njen delež znaša le 3 %. Ta os največ sredstev namenja razvoju lokalnih strategij, ki poudarjajo boljše življenje na podeželju, povezano predvsem z diverzifikacijo. Tej aktivnosti je namenjenih kar 67,4 % vseh sredstev programa Leader. Čeprav gre za precej velik delež, povezan z ne kmetijskim razvojem podeželja, pa to kljub vsemu ne zmanjša trditve, da države članice program razvoja podeželja dejansko bolj usmerjajo v program kmetijstva. Programu Leader je namenjenih le 6 % vseh sredstev evropskega programa PRP 2007–2013.

Evropska komisija teži k temu, da bi se financiralo celotno podeželje, dejansko pa gre bolj za financiranje kmetijske dejavnosti.

Za Slovenijo lahko rečemo, da sledi temu gibanju EU. Tudi sama svoj program dejansko usmerja le na kmetijstvo. To je razvidno iz Tabele 6, ki sem jo izdelala na podlagi Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja.

Tabela 2: primerjava razdelitve sredstev za razvoj podeželja med povprečjem EU in Slovenijo

	POVPREČJE V EU (%)	SLOVENIJA (%)
Os I	34	33,28
Os II	44	52,22
Os III	13	11,00
LEADER	6	3,00
TA**	3	0,50
SKUPAJ	100	100

Vir: The rural development policy: facing the challenges, 2008 str. 6 IN Načrt razvoja podeželja v Sloveniji, 2007.

Tabela 3: Slovenski nacionalni proračun razvoja podeželja po področjih dejavnosti za obdobje 2007–2013

	VREDNOSTNI SKUPNI PRORAČUN PO PODROČJIH DEJAVNOSTI V EUR	SKUPNI PRORAČUN PO PODROČJIH DEJAVNOSTI, IZRAŽEN Z DELEŽEM
Kmetijstvo	667.430.00	74,16
Prehrana	61.920.000	6,88
Gozdarstvo	40.650.000	4,52
Nekmetijstvo (diverzifikacija podeželja)	99.000.000	11,00
Leader + TA	31.000.000	3,44
SKUPAJ	900.000.000	100

Iz tabele lahko ugotovimo, da gre v Sloveniji dejansko le za financiranje kmetijske dejavnosti. Tej dejavnosti je namenjenih kar 74,16 % vseh sredstev. Vključno s prehrano, kjer gre za predelavo kmetijskih izdelkov, pa za delež znaša več kot 80 %. Več kot 86 % sredstev 1. osi je namenjenih samo kmetijstvu, čeprav se na tej točki delijo tudi sredstva za gozdarstvo, kateremu je namenjenih le 13,55 %. 2. os pa vsa sredstva namenja kmetijstvu. Navaja sicer tudi pomen gozdarstva pri ohranjanju kulturne krajine in varovanja okolja, vendar se te aktivnosti izvajajo le v sklopu nacionalnih shem. Le 3. os se popolnoma usmerja na nekmetijske dejavnosti. V nekaterih aktivnostih pa se tudi povezuje s kmetijstvom. Tak primer so na primer naložbe v razvoj podjetništva na kmetijah. Tu gre dejansko le za

usmerjanje kmetijstva na tržno gospodarstvo. 4. os, program Leader, povezuje vse 3. osi na loklni ravni. To pomeni, da se tudi iz te osi nekaj sredstev nameni za kmetijsko dejavnost.

Za kmetijstvo se tako nameni več kot 81 % (prehrana in kmetijstvo) sredstev slovenskega programa za razvoj podeželja v obdobju 2007–2013. Lahko rečemo, da gre tudi v Slovenskem nacionalnem programu za razvoj podeželja, dejansko za razvoj kmetijske dejavnosti, ne pa celotnega podeželja.

SKLEP

PRP ima različne cilje. Ti se spreminjajo zaradi različnih udeležencev, pritiskov, interesov, držav, regij, ki zahtevajo določene spremembe v danem trenutku. V preteklosti je bil najpomembnejši sektorski pogled na PRP, ki poudarja neposredne subvencije kmetijstvu. Danes ta pogled nadomeščata magrinalistični in teritorialni pogled, ki se usmerjata predvsem na diverzifikacijo in nekmetijske dejavnosti podeželja.

V tej smeri gredo tudi tendence Evropskega programa za razvoj podeželja, ki težijo k povečanju sredstev skladno z drugim pogledom. Reforma SKP iz leta 2003 namreč uvaja načelo izvajanja plačil na podlagi projektov in ne več samo na podlagi statusa kmetijskega gospodarja. Poudarja se trajnostni razvoj EU in s tem tudi trajnostni razvoj podeželja.

Evropski program razvoja podeželja 2007–2013 narekuje nekakšno ravnotežje med kmetijskimi in nekmetijskimi aktivnostmi. Pomemben je diverzificiran trajnostni razvoj EU-podeželja, ki ga izražajo smernice v programu. Ta obsega 4 glavne smernice. Prva se usmerja k razvoju izboljšanja konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja, druga pa v varovanje okolja. Tretja os je nekakšno vodilo sodobnega PRP in se usmerja na izboljšanje kakovosti življenja na podeželju z diverzifikacijo. Četrta pa združuje vse tri osi na ožjem lokalnem območju.

Prvi in tretji osi države članice namenjajo največ sredstev. V obeh primerih se sredstva po večini delijo le na kmetijski sektor. Tretja in četrta os sta bolj usmerjeni v dopolnilne nekmetijske dejavnosti, a je delež sredstev precej manjši.

Na podlagi tega lahko sklenem, da članice svoje programe usmerjajo dejansko v kmetijstvo, manj pa v uravnotežen razvoj podeželja. Dejansko gre le za premik težišča SKP s prvega na drugi steber. Torej s SKP na PRP. Vzrok za slabo izvedbo PRP je prav gotovo ta, da države članice ne želijo spreminjati svojega PRP in zato zelo malo sredstev namenjajo nekmetijskim dejavnostim za razvoj podeželja. Po drugi strani pa je tudi težko vključiti nove izzive SKP (podnebne spremembe, razvoj turizma ...) v obstoječe utečene programe.

Za Slovenijo veljajo enake smernice kot za večino članic EU. Skoraj tri četrtine sredstev Nacionalnega programa za razvoj podeželja se namenja le kmetijstvu. Razvoju gozdarstva, prehrane in nekmetijskim dejavnostim je namenjen le manjši del.

Čeprav je na slovenskem podeželju še veliko kmetijstva, so to predvsem majhne kmetije, ki s svojimi pridelki ne prinašajo dovolj velikega dohodka lastnikom. Zato si morajo kmetijski gospodarji poiskati dodaten zaslužek z dopolnilnimi dejavnostmi. Te dejavnosti lahko najdejo v gozdarstvu, turizmu na podeželju ter v pridobivanju dodatnega zaslužka v urbanih območjih Slovenije. Zato je dobro usmeriti nacionalni program PRP v večji meri tudi v te dejavnosti, in sicer z razvojem infrastrukture in s pomočjo v obliki subvencij.

LITERATURA IN VIRI

1. 4. konferenca DAES. Najdeno 15. julij 2009 na spletnem naslovu <http://stari.bf.uni-lj.si/iae/Erjavec%20E.pdf>
2. Commision decision No 636/2006 of fixing the annual breakdown by Member State of the amount for Community support to rural development for the period from 1 January 2007 to 31 december 2013 (2006). Najdeno 20. junij 2009 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:261:0032:0034:EN:PDF>
3. Commision decision No 383/2007 of amending decision 2006/636 fixing the annual breakdown by Member stare of the amount for Community support to rural developmet for the period from 1 January 2007 to 31 December 2013 (2007).. Najdeno 20. junij 2009 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:142:0021:0022:EN:PDF>
4. Cuncil regulation No 1698/2005 on support for rural development by European Agricultural Fund for Rural development (2005) *Uradni list EU*. (št. 277/2005, 20. september 2005).
5. Erjavec, E. et al. (2003). *Slovensko kmetijstvo in Evropska unija*. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije – DAES.
6. *Erjavec, E. et al. (2007). »Zdravstveni« pregled SKP. (2007). Moravske Toplice:*
7. *Finančna prspektiva [Slovenija; Doma v Evropi]*. Najdeno 16. avgust 2009 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/financiranje-in-proracun/financna-perspektiva/>
8. Gačnik, D.J. (2004). *Ukrepi za razvoj podeželja v obdobju 2000 do 2006*. (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. *Kaj je Lizbonska strategija [Slovenija; Doma v Evropi]*. Najdeno 14. avgusta 2009 na spletnem naslovu [http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//bfcd61165c/?tx_evropafaq_pi1\[q\]=653](http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//bfcd61165c/?tx_evropafaq_pi1[q]=653)
10. Kavčič, S. et al. (2006). *Slovenija v EU – izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje*. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije – DAES.

11. Mantino, F. (2003). *Rural development policies in the EU, the main progresses after agenda 2000 and the challenges ahead*. Capri: International conference.
12. *Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007 – 2013*. (2007). Ljubljana: Ministerstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Najdeno 10. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Breda/PRP/NSN_-_potrjena.pdf
13. *Načrt za razvoj podeželja v Sloveniji 2007 [European commission]*. Najdeno 15. junija 2009 na spletnem naslovu <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/307&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en>
14. *Napotek B – smernice za vrednotenje [European commission]*. Najdeno 27. junija 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/note_b_sl.pdf
15. *Popis prebivalstva 2002 [Statistični urad Republike Slovenije]*. Najdeno 20. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=REG&st=1
16. *Priročnik o okviru skupnega spremljanja in vrednotenja* (2006, september) [European commission]. Najdeno 5. julija 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/document_sl.pdf
17. *Program razvoja podeželja 2007 - 2013 [Ministerstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano]*. Najdeno 2. julij 2009 na spletnem naslovu http://www.mkgp.gov.si/si/program_razvoja_podezelja_2007_2013/vsebina_program_a_razvoja_podezelja/
18. *Protests during the EU summit in Gothenburg 2001 [Wikipedia]*. Najdeno 15. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Protests_during_the_EU_summit_in_Gothenburg_2001#Background
19. *Rural development policy 2007 – 2013 [European commission]*. Najdeno 12. junija 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm
20. Sklep Sveta 2006/144 o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja (programsko obdobje 2007 – 2013) (2006). *Uradni list EU*. (št. 55/2006, 20. februar 2006).

21. *Skupna kmetijska politika [Slovenija; Doma v Evropi]*. Najdeno 15. avgust 2009 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/kmetijstvo-razvoj-podezelja/skupna-kmetijska-politika-skp/>
22. *Slovenske regije v številkah 2008 [Statistični urad Republike Slovenije]*. Najdeno 15. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2008-koncna.pdf
23. Sotte, F. (2003). *An evolutionary approach to rural development, some lessons for policymaker* Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije.
24. Statistične regije Slovenije in ruralo – urbana tipologija [Statistični urad Republike Slovenije]. Najdeno 23. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/doc/vsebina/podezelje/statisti%C4%8Dne%20regije%20po%20OECD.JPG>
25. *Structure of agricultural holdings [Eurostat]*. Najdeno 18. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/data/main_tables
26. *Territory matter for competitiveness and cohesion - ESPON Synthesis Report III, results by autumn 2006* (2006). Denmark: Ministry of Interior and Spatial Development.
27. *The CAP reform and the Lisbon Strategy [European commission]*. Najdeno 13. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/lisbon/index_en.htm
28. *The EU rural development policy: Facing the challenges*. (2008). Brussels: Directorate – General for agriculture and rural development. Najdeno 15. julija 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/events/cyprus2008/brochure_en.pdf
29. Vsebina programa razvoja razvoja podeželja [Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano]. Najdeno 18. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.mkgp.gov.si/si/program_razvoja_podezelja_2007_2013/vsebina_programa_razvoja_podezelja/

PRILOGE

PRILOGA 1: Zneski in stopnje podpore s Evropskega sklada za razvoj podeželja

Člen	Predmet	Znesek v EUR ali stopnja	
22(2)	Pomoč mladim prevzemnikom kmetij (*)	55 000	
23(6)	Zgodnje upokojevanje	18 000 180 000 4 000 40 000	na prenosnika na leto celoten znesek na prenosnika na delavca na leto celoten znesek na delavca
24(2)	Svetovalne storitve	80 % 1 500	upravičenih stroškov na svetovalno storitev najvišji upravičeni znesek
26(2)	Intenzivnost pomoči za posodabljanje kmetijskih gospodarstev	60 % 50 % 50 %	zneska upravičene naložbe mladih kmetov na območjih iz člena 36(a) (i), (ii) in (iii) zneska upravičene naložbe drugih kmetov na območjih iz člena 36(a) (i), (ii) in (iii) zneska upravičene naložbe mladih kmetov na drugih območjih
		40 % 75 % 75 %	zneska upravičene naložbe drugih kmetov na drugih območjih zneska upravičene naložbe v najbolj oddaljenih regijah in na manjših egejskih otokih v smislu Uredbe (EGS) št. 2019/93 zneska upravičene naložbe v državah članicah, ki so k Skupnosti pristopile 1. maja 2004 za izvajanje Direktive Sveta 91/676 EGS (1) v obdobju največ štirih let od dneva pristopa v skladu s členoma 2 (2) in 5(1) te direktive
27(3)	Intenzivnost pomoči za izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov	60 % (**) 50 % 85 % (**)	zneska upravičene naložbe na območjih iz člena 36(a)(i), (ii) in (iii) zneska upravičene naložbe na dru- gih območjih zneska upravičene naložbe v najbolj oddaljenih regijah

Člen	Predmet	Znesek v EUR ali stopnja	
28(2)	Intenzivnost pomoči za dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	50 % 40 % 75 % 65 %	zneska upravičene naložbe na območjih v okviru konvergenčnega cilja zneska upravičene naložbe v drugih regijah zneska upravičene naložbe v najbolj oddaljenih regijah zneska upravičene naložbe v manjših Egejskih otokih v smislu Uredbe (EGS) št. 2019/93
31(2)	Najvišji znesek podpore za izpolnjevanje standardov	10 000	na gospodarstvo
32(2)	Najvišji znesek podpore za sodelovanje v shemah kakovosti hrane	3 000	na gospodarstvo
33	Intenzivnost pomoči za dejavnosti informiranja in pospeševanja prodaje	70 %	upravičenih stroškov dejavnosti
34(3)	Najvišji znesek za delno samo-oskrbna kmetijska gospodarstva	1 500	na kmetijsko gospodarstvo na leto
35(2)	Skupine proizvajalcev: zgornja meja v odstotkih tržne proizvodnje v prvih petih let po priznanju vendar v vsakem od prvih petih let ne sme presegati zneska	5 %, 5 %, 4 %, 3 % in 2 % (***) 2,5 %, 2,5 %, 2,0 %, 1,5 % in 1,5 % 100 000 100 000 80 000 60 000 50 000	za prvo, drugo, tretje, četrto in peto leto glede na tržno proizvodnjo do 1 000 000 EUR za prvo, drugo, tretje, četrto in peto leto glede na tržno proizvodnjo, ki presega 1 000 000 EUR za prvo leto za drugo leto za tretje leto za četrto leto za peto leto
37(3)	Najnižje plačilo za omejene možnosti Najvišje plačilo za gorska območja Najvišje plačilo za območja z drugimi omejitvami	25 250 150	na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi
38(2)	Začetno najvišje plačilo Natura 2000 za obdobje, ki ne presega pet let Običajno najvišje plačilo Natura 2000	500 (****) 200 (****)	na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi
39(4)	Enoletni posevki Specializirane večletne kulture Druga raba zemljišč Lokalne pasme, ki jim grozi prenehanje reje	600 (****) 900 (****) 450 (****) 200 (****)	na hektar na hektar na hektar na glavo velike živine
40(3)	Dobro počutje živali	500	na glavo velike živine

Člen	Predmet	Znesek v EUR ali stopnja	
43(4)	Najvišja letna premija za kritje izpada dohodka zaradi pogozdova- nja — za kmete ali njihova združe- nja — za druge fizične osebe ali subjekte zasebnega prava	700 150	na hektar na hektar
43(4), 44(4) in 45 (3)	— Intenzivnost pomoči za stro- ške zagona dejavnosti	80 % (**) 70 % 85 % (**)	upravičenih stroškov na območjih iz člena 36(a)(i), (ii) in (iii) upravičenih stroškov na drugih območjih upravičenih stroškov v najbolj oddaljenih regijah
46 in 47(2)	Natura 2000 in gozdarsko-okoljska plačila — najnižje plačilo — najvišje plačilo	40 200 (****)	na hektar na hektar

(¹) Direktiva Sveta 91/676/EGS z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL L 375, 31.12.1991, str. 1).

(*) Pomoč za zagon dejavnosti se lahko dodeli v obliki enkratne premije do največ 40 000 EUR ali v obliki subvencije obrestne mere, katere kapitalizirana vrednost ne sme presegati 40 000 EUR. Za obe obliki pomoči skupaj pa najvišja vrednost ne sme presegati 55 000 EUR.

(**) Se ne uporablja za tropske ali subtropske gozdove v državni lasti in površine z drugim gozdnim rastjem na območjih Azorov, Madeire, Kanarskih otokov, manjših Egejskih otokov v smislu Uredbe (EGS) št. 2019/93 in francoskih čezmorskih departmajev.

(***) V primeru Malte lahko Komisija določi najnižji znesek pomoči za proizvodne sektorje, ki imajo izjemno nizek donos.

(****) Ti zneski se lahko povečajo v izjemnih primerih ob upoštevanju posebnih okoliščin, utemeljenih v programih razvoja podeželja.

Vir: Uredba 1698/2005 ES.

PRILOGA 2 : Vrednostno izražena razdelitev podpore Skupnosti za razvoj podeželja po državah članicah - proračunsko obdobje 2007 – 2013

Razdelitev podpore Skupnosti za razvoj podeželja po državah članicah 2007–2013

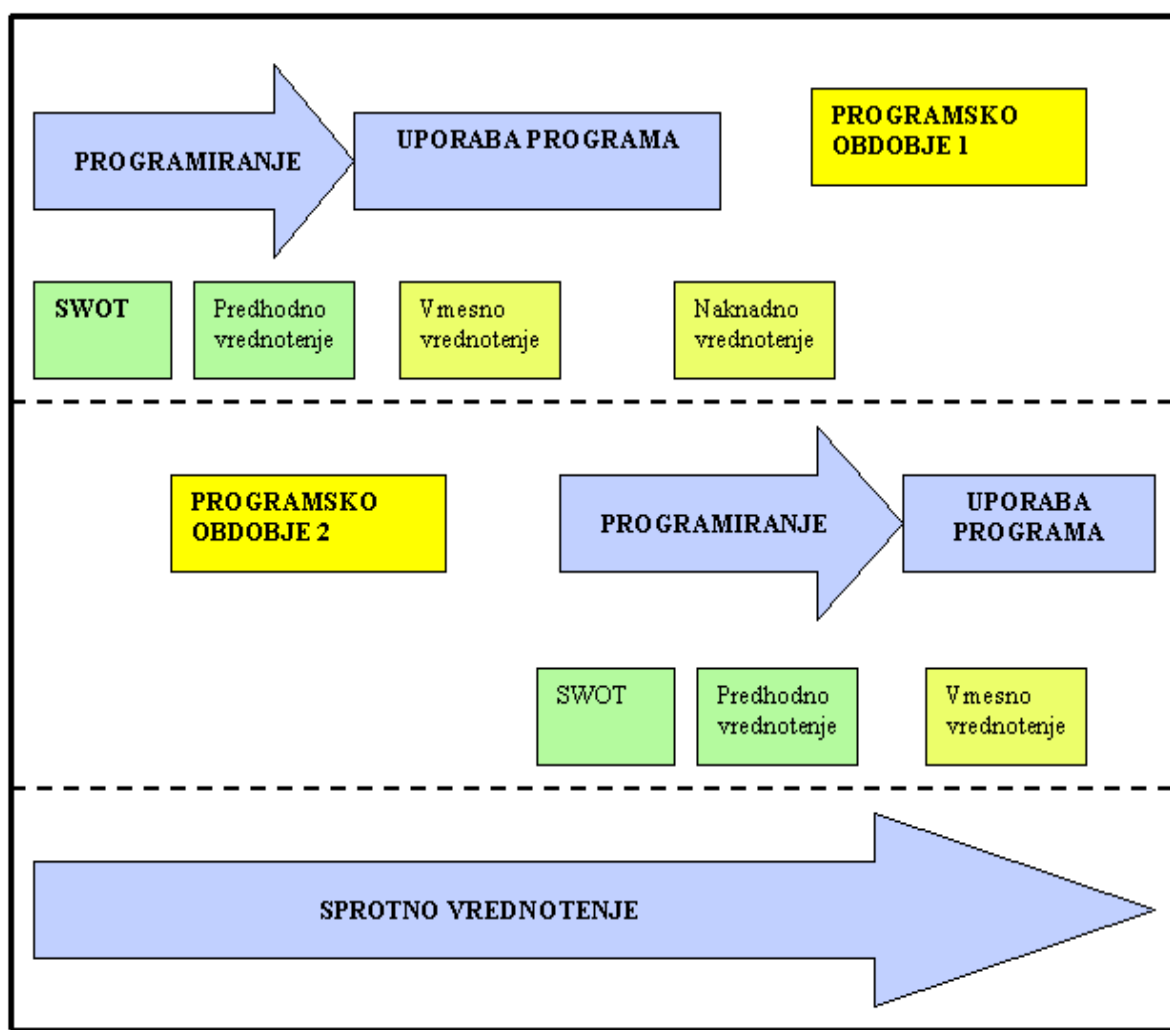
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007–2013 skupaj	Trenutne cene (v EUR) Od tega minimalno za upravičene regije iz konvergenčnega cilja Skupaj
Belgija	63 991 299	63 957 784	60 238 083	59 683 509	59 267 519	56 995 480	54 476 632	418 610 306	40 744 223
Bolgarija (*)	244 055 793	337 144 772	437 343 751	399 098 664	398 058 913	397 696 922	395 699 781	2 609 098 596	692 192 783
Češka republika	396 623 321	392 638 892	388 036 387	400 932 774	406 640 636	412 672 094	417 962 250	2 815 506 354	1 635 417 906
Danska	62 592 573	66 344 571	63 771 254	64 334 762	63 431 467	62 597 618	61 588 551	444 660 796	0
Nemčija	1 184 995 564	1 186 941 705	1 147 425 574	1 156 018 553	1 159 359 200	1 146 661 509	1 131 114 950	8 112 517 055	3 174 037 771
Estonija	95 608 462	95 569 377	95 696 594	100 929 353	104 639 066	108 913 401	113 302 602	714 658 855	387 221 654
Grčija	461 376 206	463 470 078	453 393 090	452 018 509	631 768 186	626 030 398	619 247 957	3 707 304 424	1 905 697 195
Španija	1 012 456 383	1 030 880 527	1 006 845 141	1 013 903 294	1 057 772 000	1 050 937 191	1 041 123 263	7 213 917 799	3 178 127 204
Francija	931 041 833	942 359 146	898 672 939	909 225 155	933 778 147	921 205 557	905 682 332	6 441 965 109	568 263 981
Irska	373 683 516	355 014 220	329 171 422	333 372 252	324 698 528	316 771 063	307 203 589	2 339 914 590	0
Italija	1 142 143 461	1 135 428 298	1 101 390 921	1 116 626 236	1 271 659 589	1 266 602 382	1 258 158 996	8 292 009 883	3 341 091 825
Ciper	26 704 860	24 772 842	22 749 762	23 071 507	22 402 714	21 783 947	21 037 942	162 523 574	0
Latvija	152 867 493	147 768 241	142 542 483	147 766 381	148 781 700	150 188 774	151 198 432	1 041 113 504	327 682 815
Litva	260 974 835	248 836 020	236 928 998	244 741 536	248 002 433	250 278 098	253 598 173	1 743 360 093	679 189 192
Luksemburg	14 421 997	13 661 411	12 655 487	12 818 190	12 487 289	12 181 368	11 812 084	90 037 826	0
Madžarska	570 811 818	537 525 661	498 635 432	509 252 494	547 603 625	563 304 619	578 709 743	3 805 843 392	2 496 094 593
Malta	12 434 359	11 527 788	10 656 597	10 544 212	10 347 884	10 459 190	10 663 325	76 633 355	18 077 067
Nizozemska	70 536 869	72 638 338	69 791 337	70 515 293	68 706 648	67 782 449	66 550 233	486 521 167	0
Avstrija	628 154 610	594 709 669	550 452 057	557 557 505	541 670 574	527 868 629	511 056 948	3 911 469 992	31 938 190
Poljska	1 989 717 841	1 932 933 351	1 872 739 817	1 866 782 838	1 860 573 543	1 857 244 519	1 850 046 247	13 230 038 156	6 997 976 121
Portugalska	562 210 832	562 491 944	551 196 824	559 018 566	565 142 601	565 192 105	564 072 156	3 929 325 028	2 180 735 857
Romunija (**)	741 659 914	1 023 077 697	1 319 261 544	1 236 160 665	1 234 244 648	1 235 537 011	1 232 563 266	8 022 504 745	1 995 991 720
Slovenija	149 549 387	139 868 094	129 728 049	128 304 946	123 026 091	117 808 866	111 981 296	900 266 729	287 815 759
Slovaška	303 163 265	286 531 906	268 049 256	256 310 239	263 028 387	275 025 447	317 309 578	1 969 418 078	1 106 011 592
Finska	335 121 543	316 143 440	292 385 407	296 367 134	287 790 092	280 508 238	271 617 053	2 079 932 907	0
Švedska	292 133 703	277 225 207	256 996 031	260 397 463	252 975 513	246 760 755	239 159 282	1 825 647 954	0
Združeno kraljestvo	263 996 373	283 001 582	274 582 271	276 600 084	273 334 332	270 695 626	267 364 152	1 909 574 420	188 337 515
Skupaj	12 343 028 110	12 542 462 561	12 491 336 508	12 462 352 114	12 871 191 325	12 819 703 256	12 764 300 813	88 294 374 687	31 232 644 963

(*) Za leta 2007, 2008 in 2009 niti deli dodeljenih sredstev, ki ga financira Jamstveni sklad, znaša 193 715 561 EUR, 263 453 163 EUR oziroma 337 004 104 EUR.

(**) Za leta 2007, 2008 in 2009 niti deli dodeljenih sredstev, ki ga financira Jamstveni sklad, znaša 610 786 223 EUR, 831 389 081 EUR oziroma 1 058 369 098 EUR.

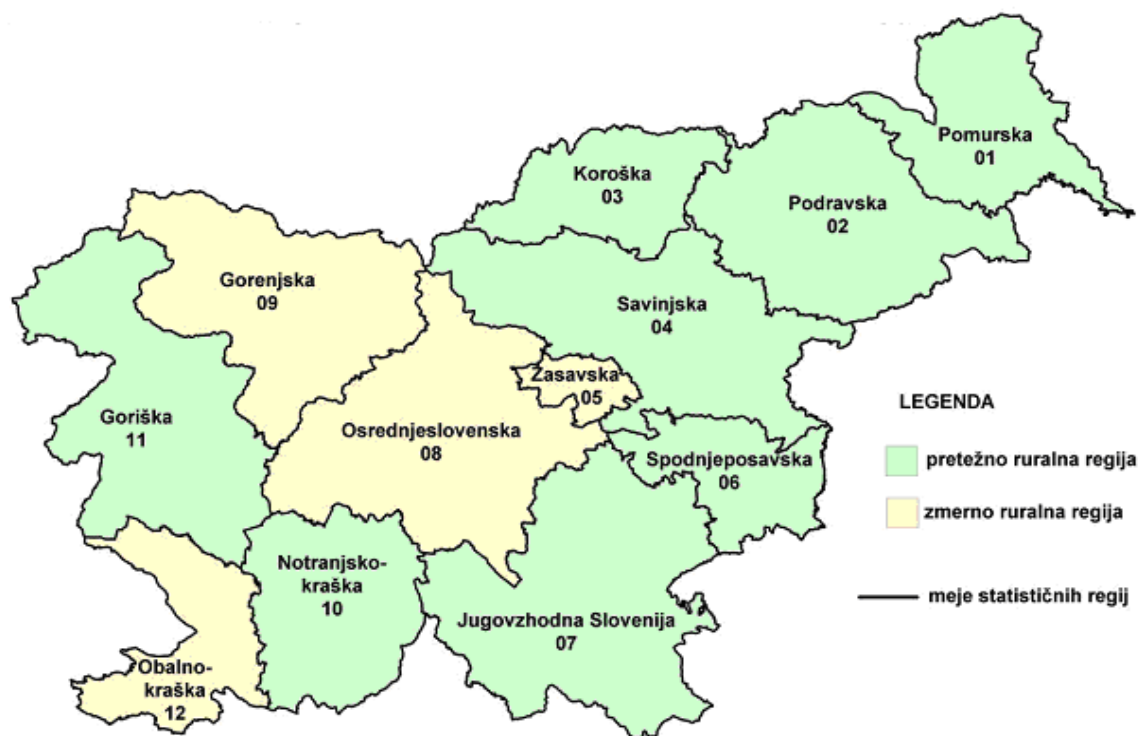
Vir: Odločba 333/2007.

PRILOGA 3: Vrednotenje programov razvoja podeželja

Vir: Napotek B, smernice za vrednotenje, str. 10.

PRILOGA 4: Statistične regije Slovenije in ruralo – urbana tipologija po OECD

Vir: Eurostat, Statistični urad Republike Slovenije, Geodetska uprava Slovenije.

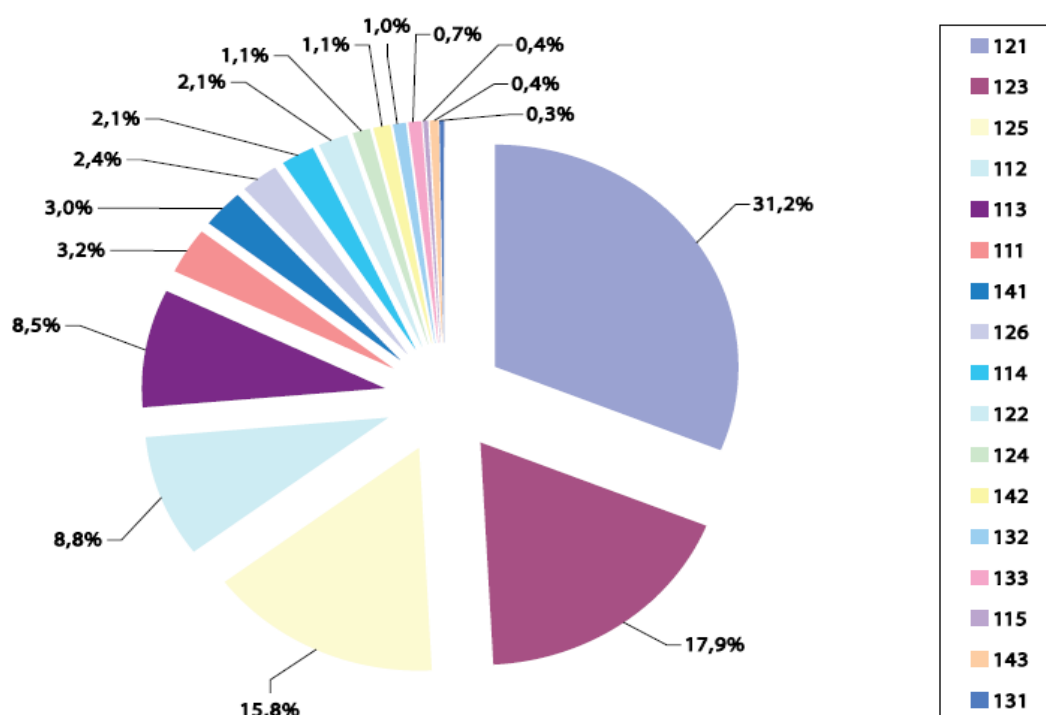
PRILOGA 5: Slovenski regionalni BDP leta 2005

	BDP NA PREBIVALCA V EUR (TEKOČI TEČAJ)	BDP PO REGIJAH (%)
Slovenija	14116	100
Pomurska	9399	4,1
Podravska	11825	13,4
Koroška	11029	2,9
Savinjska	12556	11,4
Zasavska	9962	1,6
Spodnje - posavska	11319	2,8
Jugovzhodna Slovenija	12914	6,4
Osrednje - slovenska	20364	35,9
Gorenjska	12018	8,5
Notranjsko - kraška	10514	1,9
Goriška	13496	5,7

Vir: Statistični urad Republike Slovenije – Slovenske regije v številkah 2008.

PRILOGA 6: Delež posameznih aktivnosti po glavnih oseh evropskega programa PRP 2007 – 2013

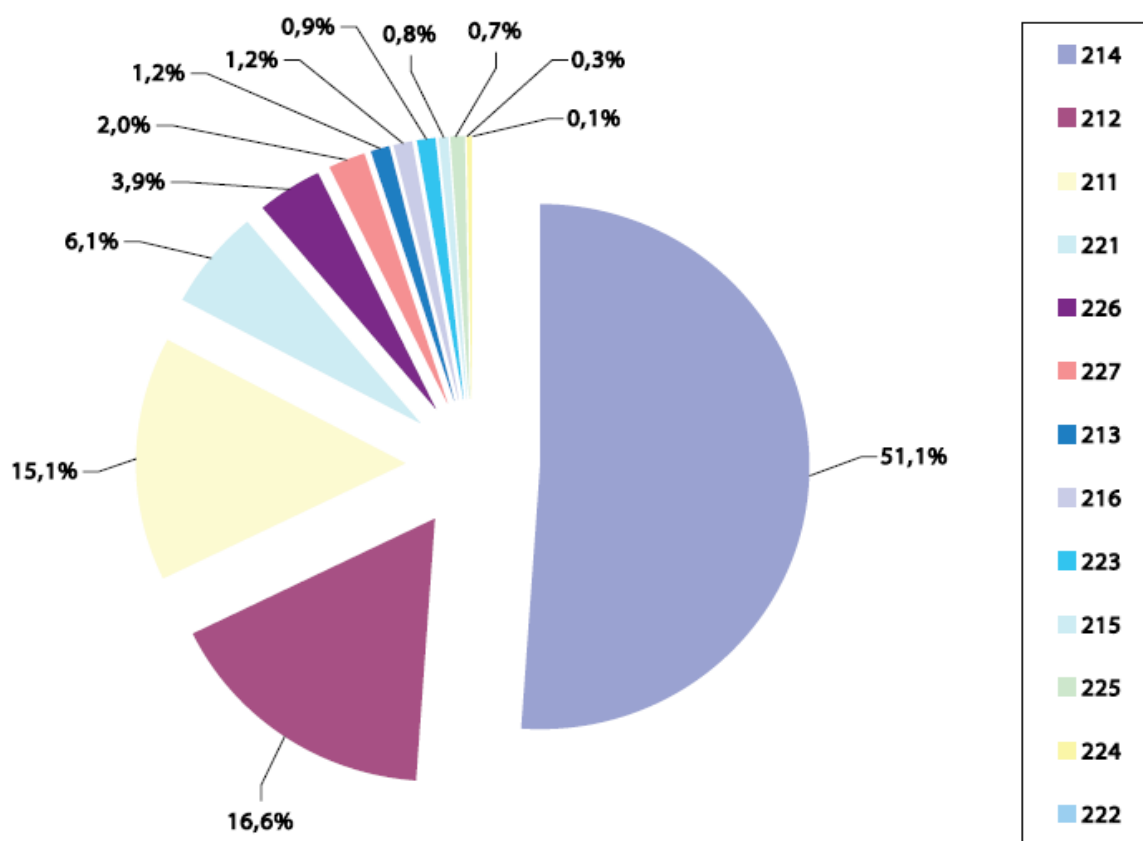
Slika 1: Os 1

- 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev
- 123 Povečanje dodane vrednosti kmetijskim in gozdnim produktom
- 125 Vlaganje v infrastrukturo povezano s kmetijstvom in gozdarstvom
- 112 Pomoč mladim lastnikom kmetij
- 113 Predčasno upokojevanje
- 111 Poklicno usposabljanje in informiranje
- 141 Pomoč manjšim kmetijam
- 126 Obnavljanje proizvodnega potenciala kmetijstva
- 114 Uporaba svetovalnih storitev
- 122 Izkoriščanje ekonomske vrednosti gozdov
- 124 Sodelovanje za razvoj novih proizvodov
- 142 Proizvodne skupine
- 132 Sodelovanje kmetov v strukturah ekološko pridelanih izdelkov
- 133 Informiranje in tržne storitve
- 115 Vzpostavitev storitev za upravljanje, pomoč in svetovanje
- 143 Direktna plačila (Bolgarija in Romunija)
- 131 Izpolnjevanje zakonov Skupnosti

Vir: The rural development policy: facing the challenges, 2008 str. 7.

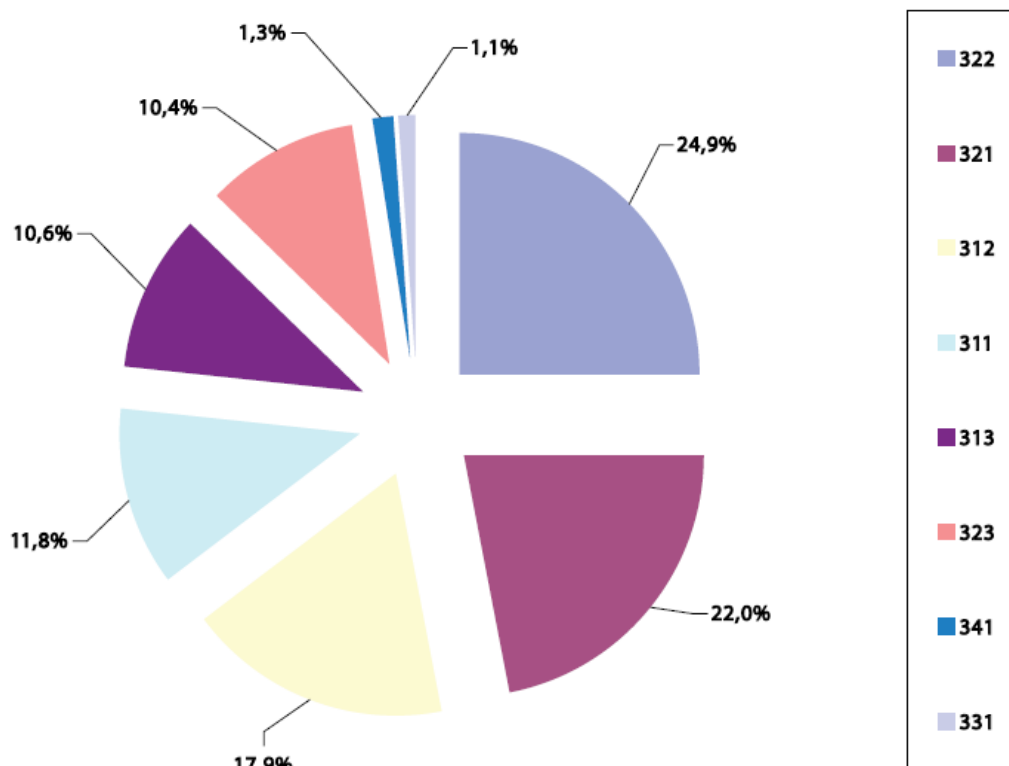
Slika 2: Os 2

- 214 Pomoč kmetijstvu za varovanje okolja
- 212 Plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi (vendar ne v gorskih območjih)
- 211 Subvencije kmetom na goratih območjih
- 221 Prvo pogozdovanje kmetijskih pokrajin
- 226 Obnavljanje proizvodnega potenciala gozdov in uvajanje preventivnih ukrepov
- 227 Neproizvodne naložbe
- 213 Plačila za Naturo 2000 in plačila povezana z direktovo ES 60/2000
- 216 Neproizvodne naložbe
- 223 Prvo pogozdovanje nekmetijskih območij
- 215 Plačila varovanje živali
- 225 Pomoč gozdarstvo za varovanje okolja
- 224 Plačila Natura 2000
- 222 Prvo vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov na kmetijskih zemljiščih

Vir: The rural development policy: facing the challenges, 2008 str. 8.

Slika 3: Os 3

322 Razvoj in obnova vasi

321 Glavne storitve za gospodarstvo in razvoj podeželja

312 Razvoj podjetništva

311 Diverzifikacija v nekmetskih dejavnostih

313 Spodbude za razvoj turizma

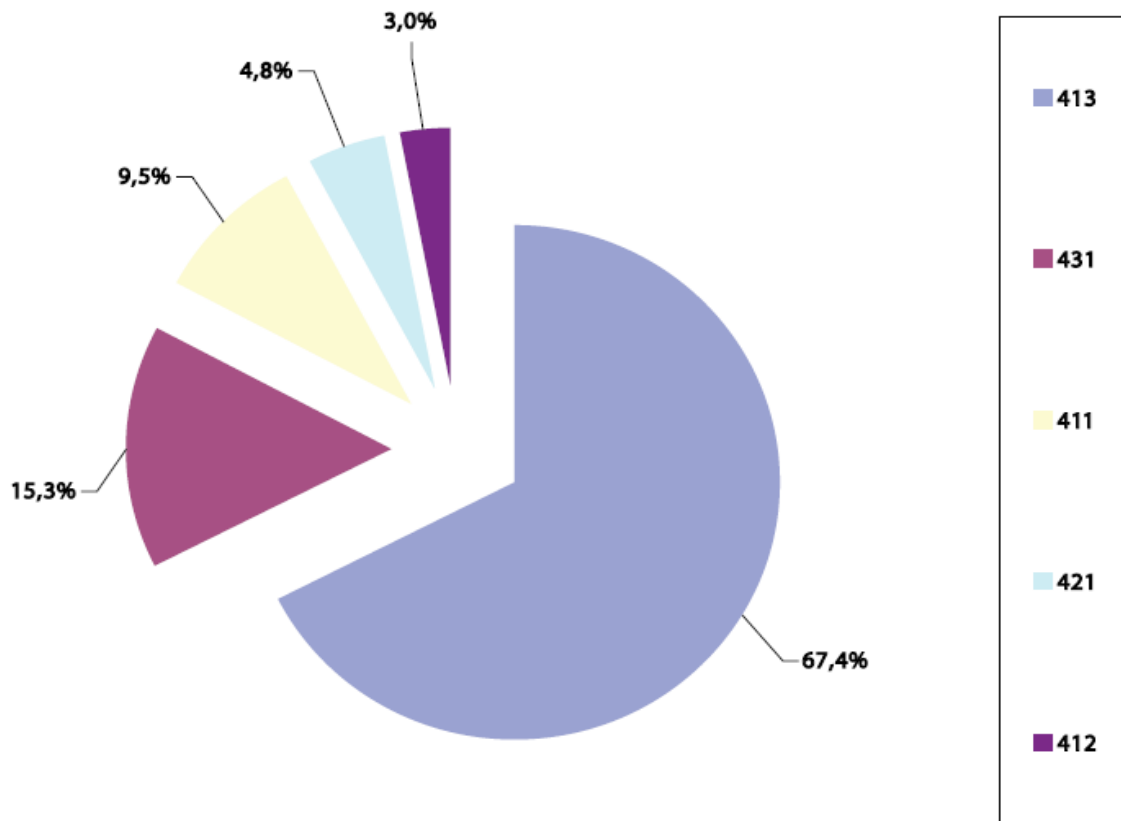
323 Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

341 Pridobitve znanj in predstavitev z namenom, da se priprave in izvedbe lokalna razvojna strategija

331 Usposabljanje in informiranje

Vir: The rural development policy: facing the challenges, 2008 str. 9.

Slika 4: Os 4

413 Izdelava in realizacija lokalnih razvojnih strategij z namenom kakovostnega življenja in diverzifikacije

431 Vodenje lokalnih akcijskih skupin

411 Realizacija lokalnih razvojnih strategij, v smeri konkurenčnosti

421 Realizacija skupnih projektov

412 realizacija lokalnih razvojnih strategij v smeri varovanja okolja in upravljanja zemljišč

Vir: The rural development policy: facing the challenges, 2008 str. 1.

PRILOGA 7: Razdelitev nacionalnih EKSRP sredstev po glavnih oseh programa razvoja podeželja v proračunskem obdobju 2007 - 2013

	OS 1 (%)	OS 2 (%)	OS 3 (%)	OS 4 (%)
Avstrija	13,5	72,3	6,5	5,5
Belgija	48,1	35,9	8,7	5,0
Bulgarija	36,9	24,4	26,9	2,4
Ciper	43,2	43,4	8,9	2,7
Češka republika	22,4	55,2	16,9	5,0
Nemčija	27,5	40,4	24,5	6,0
Danska	19,6	63,3	5,2	9,6
Estonija	36,5	37,4	12,5	9,6
Španija	44,5	38,6	3,7	11,3
Finska	11,1	73,3	9,4	5,3
Francija	37,3	50,1	6,5	5,1
Grčija	43,1	35,0	13,8	6,1
Madžarska	44,6	32,9	13,0	5,5
Irska	10,3	79,6	0,0	10,0
Italija	37,0	43,3	8,5	8,1
Litva	40,0	37,8	11,9	6,3
Luksemburg	28,4	58,9	6,9	5,9
Latvija	46,8	28,1	18,7	2,5
Malta	33,5	26,1	32,3	4,0
Nizozemska	29,9	29,7	29,8	9,9
Poljska	40,7	33,5	19,4	4,8
Portugalska	45,5	41,1	0,4	10,1
Romunija	39,5	23,4	24,7	2,3
Švedska	15,2	69,1	8,0	5,8
Slovenija	33,3	52,2	11,0	3,0
Slovaška	31,5	50,0	13,5	3,0
Združeno kraljestvo	11,9	72,8	9,0	6,2

Vir: The rural development policy: facing the challenges, 2008 str. 7 – 10.

